

Sportief uit je BOL?!

Onderzoek naar het sportgedrag en de sportbehoefte van MBO-leerlingen

Colofon

Titel

Sportief uit je BOL?!

Onderzoek naar het gedrag en de sportbehoefte van MBO-leerlingen

Onderzoek en rapportage

Drs. Jeroen Hoyng

Drs. Colette Roques

Dr. Harry Stegeman

Een onderzoek uitgevoerd in opdracht van NOC*NSF door het W.J.H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek, juni 2004.

W.J.H. Mulier Instituut
Postbus 188
5201 AD 's Hertogenbosch
t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl

Projectbegeleiding en eindredactie:

Eric Luijpers (NOC*NSF)

NOC*NSF publicatienummer: 643

De kosten van deze publicatie bedragen € 5,80 (inclusief verzendkosten)

Deze publicatie kan worden besteld bij het informatiecentrum van NOC*NSF, Tel. 026-4834659 of via e-mail info@noc-nsf.nl

Uitgave

NOC*NSF
Postbus 302
6800 AH Arnhem
tel 026-4834400
www.sport.nl

Arnhem, juli 2004

Inhoudsopgave

1.	Onderzoeksopzet	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Aanleiding	5
1.3	Doelstelling	6
1.4	Onderzoeksopzet	6
2.	Achtergrondgegevens respondenten	9
2.1	Algemene karakteristieken onderzoeksgroep	9
2.2	Landelijke beweegnorm	12
3.	Huidig sportgedrag BOL-leerlingen	19
3.1	Sportgedrag buiten school	19
3.2	Sport op school: feitelijk, oordelen en wensen	25
4.	Waarom doen BOL-leerlingen (niet) aan sport?	29
4.1	Welke betekenis geven BOL-leerlingen aan sport?	29
4.2	Drop-out onder BOL-leerlingen	30
4.3	Tijdbeperkende factoren	33
5.	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	35
	Bijlagen	38
	Bijlage I Overzicht leerlingen aantallen BVE, BOL en BBL	38
	Bijlage II Body Mass Index (BMI) of Quetelet-Index	39
	Bijlage III Populariteit sporten buiten schoolverband (%)	40
	Bijlage IV Redenen om aan sport te doen (%)	41
	Bijlage V Redenen om niet (meer) te sporten (%)	42
	Tabellenoverzicht	43
	Referenties	44

Met dank aan:

Bert Boetes	(Landstede / Platform Bewegen en sport BVE)
Joan Boelens	(Friese Poort)
Jan Willem Bruil	(AOC Groenhorst College)
Kees Faber	(SLO)
W. van der Jagt	(Ministerie van LNV)
Fred Kiefmeijer	(Koning Willem I College)
Hennie Loeffen	(Rijn IJssel College)
Eric Luijpers	(NOC*NSF)
Jef Mahieu	(ROC West Brabant)
Ellen Mulder-Manson	(ROC van Amsterdam)
Tiemen Oosting	(Noorderpoortcollege)
Gerald Oude Alink	(ROC Oost Nederland)
Rien Segers	(AOC Roermond)
Tom Verbogt	(BVE raad)

1. Onderzoeksopzet

1.1 Inleiding

Het Nederlandse onderwijs is onder te verdelen in Primair Onderwijs (PO), Voortgezet Onderwijs (VO), Beroepsonderwijs en Volwassenen Educatie (BVE) en Hoger Onderwijs (HO). De BVE-onderwijssector is ontstaan in 1996 na een fusie van het Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO), het leerlingwezen, het Voortgezet Algemeen Volwassenen Onderwijs (VAVO) en de Basiseducatie. Elk jaar kiezen ongeveer 450.000 jongeren voor een beroepsopleiding in de BVE-sector (zie bijlage I).

In de jaren negentig zijn de meeste zelfstandige MBO-instellingen opgegaan in regionale opleidingscentra (ROC's). De BVE-sector bestaat nu uit twee-en-vijftig ROC's, veertien agrarische opleidingscentra (AOC's), dertien vakscholen en vijf andere instellingen. De ROC's zijn belangrijke pijlers onder de Nederlandse kenniseconomie én de samenleving als geheel. Er wordt binnen het Beroepsonderwijs en de Volwassenen Educatie onderscheid gemaakt tussen een beroepsopleidende leerweg (BOL) en een beroepsbegeleidende leerweg (BBL). Het onderscheid is gebaseerd op de duur van opleidingstijd bij een werkgever; bij de BOL is dit minimaal 20% en bij de BBL meer dan 60%.

Dit onderzoek richt zich op de ongeveer 300.000 BOL-leerlingen, grofweg in de leeftijd van zestien tot vierentwintig jaar. Het heeft betrekking op hoe BOL-leerlingen zich op het terrein van sport en bewegen uiten: het sportgedrag van BOL-leerlingen en hun behoeften ten aanzien van sport staan centraal.

De titel "Sportief uit je BOL?!" kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Op een sportieve manier uit je bol gaan, duidt op het plezier dat je kunt hebben in sport en bewegen. Daarnaast kan de titel worden opgevat als stimulans voor BOL-leerlingen om te gaan bewegen en zich sportief te uiten: sportief uit je BOL! Maar ook is de titel een vraag naar sportbehoefte, anders gezegd of BOL-leerlingen interesse hebben in een sportief evenement (=uitje): sportief uitje BOL?

1.2 Aanleiding

Sinds de invoering in 1996 van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs is lichamelijke opvoeding (LO) geen verplicht onderdeel meer van het programma van scholen voor middelbaar beroepsonderwijs. Was LO tot 1996 onderdeel van het door de minister vastgestelde curriculum, vanaf 1996 lag de verantwoordelijkheid voor het curriculum bij de school. Ook de verantwoordelijkheid voor het al dan niet aanbieden van een volwaardig LO-programma kwam dus bij de instellingen te liggen. De sport- en bewegingsmogelijkheden van de leerlingen werden daarmee afhankelijk van de betrokkenheid van het bestuur, de motivatie en bezetting van de LO-sectie en de ruimte binnen de onderwijsdoelstellingen. Als gevolg hiervan verminderde de aandacht voor sport en lichamelijke opvoeding en daalde het aantal lessen lichamelijke opvoeding in de BVE-sector fors. Op een groot aantal scholen verdween het aanbod voor sport en lichamelijke opvoeding zelfs geheel.

Na de wetwijziging in 1996 heeft VVD-Tweede Kamerlid Clemens Cornielle een motie ingediend, die resulteerde in een *Stappenplan Bewegingsonderwijs* met het oog op de versterking van het LO-onderwijs in de BVE-sector. Er zijn enkele projecten gestart die tot doel hadden de BVE-leerlingen toch zo veel mogelijk aan het bewegen te krijgen: *BVE in Beweging* (1997-2000) door Jeugd in Beweging en *Aantrekkelijk Bewegen I* (1999-2001) door de BVE-raad in opdracht van het ministerie van OCenW en uitgevoerd door een achttal ROC's. Het laatste project werd gevolgd door *Aantrekkelijk Bewegen II* (2002-2003), dat met name is gericht op imagoverbetering en competentieontwikkeling.

1.3 Doelstelling

Op basis van de geluiden die vanuit de ROC's bij het servicepunt *Bewegen en Sport* van de KVLO terecht komen, kan worden gesteld dat de positie van het bewegingsonderwijs ondanks de inzet van het *Stappenplan Bewegingsonderwijs* en de projecten *BVE in Beweging* en *Aantrekkelijk Bewegen* verder is verslechterd. Veel onderwijsinstellingen geven prioriteit aan de beroepsgerichte vakken en perken het onderdeel LO/bewegen op grond van financiële overwegingen (verder) in.

Tegelijkertijd moet worden geconstateerd dat veel sportverenigingen kampen met een grote uitval van leden onder de oudere tieners. De *Rapportage Sport 2003* (SCP, 2003) laat zien dat het lidmaatschap van sportverenigingen in 1999 onder 12- tot 19-jarigen 67,5% is en onder 20- tot 34-jarigen 49,2%. Het verschil in sportdeelname tussen 6- tot 11-jarigen en 12- tot 19-jarigen is veel kleiner, namelijk 6,7%.

Een groot deel van de jongeren in de leeftijdsgroep 16-20 jaar gaat naar het middelbaar beroepsonderwijs. NOC*NSF hecht er belang aan om deze jongeren (weer) aan het sporten te krijgen, vooral ook gelet op de betekenis die sportparticipatie voor hen - hetzij als actieve deelnemer, hetzij als (toekomstig) kaderlid - kan hebben. Voor het zetten van daartoe benodigde stappen is inzicht in enerzijds het huidige sportgedrag en het sportverleden en anderzijds de sportbehoefte van de desbetreffende groep jongeren noodzakelijk.

In dit rapport staan de volgende vragen centraal:

1. Hoe staat het met het actuele beweeggedrag van BOL-leerlingen?
2. Hoe staat het met het actuele buitenschoolse sportgedrag van de BOL-leerlingen?
3. Hoe staat het met het actuele binnenschoolse sportgedrag van de BOL-leerlingen?
4. Wat zijn de motieven van BOL-leerlingen om te sporten?
5. Wat zijn de redenen van de BOL-leerlingen om niet te sporten?
6. Welke wensen en behoeften hebben BOL-leerlingen op sportgebied?

1.4 Onderzoeksopzet

In nauwe afstemming met de opdrachtgever en vertegenwoordigers uit het BVE-veld is een vragenlijst voor BOL-scholieren ontwikkeld. Voor wat betreft het deel dat zich op hun actuele sportgedrag richt is, mede om vergelijking met ander onderzoek mogelijk te maken, aangesloten bij de reeds beschikbare RSO-vragenlijst (www.mulierinstituut.nl). De vragenlijst is getest en vervolgens aan scholieren in de BVE-sector voorgelegd.

Op basis van de landelijke leerlingcijfers (zie bijlage I) is een verdeling gemaakt naar opleiding, om een zo representatief mogelijke steekproef te kunnen trekken. Omdat er geen adresgegevens van de populatie BOL-leerlingen beschikbaar waren, is gekozen voor uitzetten van de vragenlijsten via contactpersonen op de onderwijsinstellingen. Bij de selectie van scholen is gezorgd voor een vertegenwoordiging van alle opleidingsrichtingen; voorts is een landelijke dekking nagestreefd. De onderstaande scholen hebben hun medewerking verleend door het uitzetten van de vragenlijsten. Er zijn 636 vragenlijsten verstuurd en er was een response van 57%.

Tabel 1-1 Response vragenlijsten per school

	Naam school	Vragenlijsten gestuurd	Vragenlijsten ontvangen	Response %
Zuid	AOC Roermond	21	35	167*
Noord	Friese Poort Drachten	57	53	93
Noord	Noorderpoort College Groningen	42	35	83
Oost	Landstede Zwolle	63	49	78
Midden	AOC Groenhorst Barneveld	36	27	75
Zuid	ROC West Brabant (Markiezaat)	69	50	72
West	ROC van Amsterdam	75	37	49
Oost	ROC Rijn IJssel Arnhem	72	33	46
Zuid	Koning Willem I College Den Bosch	66	30	45
Oost	ROC Oost Nederland	84	11	13
West	ROC Leiden	51	0	0
		636	360	57

* Bij het AOC Roermond is het percentage groter dan 100 %, omdat er meer vragenlijsten zijn geretourneerd dan er waren uitgezet (men heeft zelf gekopieerd).

Elke school is verzocht een van te voren bepaald aantal vragenlijsten te verdelen onder BOL-leerlingen van verschillende klassen (1^e jaar, 2^e jaar en 3^e of 4^e jaar) binnen de door de onderzoekers aangegeven opleidingsrichtingen.

Het aantal vragenlijsten is gebaseerd op de BOL-leerlingcijfers per opleidingsrichting (zie bijlage I). Voor de verschillende opleidingen zijn de aantallen vragenlijsten als volgt: kappers (21), welzijn (81), verpleging en verzorging (66), sport en bewegen (12), handel en distributie (54), econ./admin./soc./jur. (120), horeca en toerisme (42), techniek (bouw 33, grafisch 15, proces/milieu 21, electro 42, transport/zeevaart 15, metaal 27, auto/vervoer 30), diervverzorging (24), veehouderij, paarden en planten (15) en groene ruimte (18).

Omdat de scholen niet alle vragenlijsten van de gevraagde opleidingsrichtingen hebben geretourneerd, was het voor een algeheel beeld van de BOL-leerlingen noodzakelijk om een correctie toe te passen door middel van een weegfactor.

Tabel 1-2 Response vragenlijsten per opleidingsrichting

	BOL- leerlingen	Enquêtes verzonden	Enquêtes ontvangen	Weegfactor
Gezondheidszorg en welzijn	81.978	168	79	1,21
Sport en bewegen	7.193	12	16	0,52
Administratie, economie en handel	106.012	174	49	2,52
Horeca en toerisme	23.379	42	17	1,60
Techniek	71.455	183	137	0,61
Groen, Landbouw en dierverzorging	15.240	57	58	0,31
Onbekend			4	
Totaal	305.257	636	360	

In dit onderzoek is de indeling (DGO, Economie, Techniek, Agrarisch) gehanteerd die in het middelbaar beroepsonderwijs gebruikelijk is. Maar omdat er specifiek naar sportgedrag wordt gevraagd, is de sector economie gesplitst naar economie/handel en horeca/toerisme en is de opleiding sport en bewegen (SB) apart genoemd. Dit laatste, omdat verwacht mag worden dat SB-leerlingen een ander sportgedrag laten zien dan de overige leerlingen in de DGO-sector. Een verdere splitsing binnen het DGO-sector tussen gezondheidszorg en welzijn was niet mogelijk door een te lage response van de welzijn-leerlingen.

Dit onderzoek betreft elf van de tweeënvijftig ROC's en is gericht op de BOL-leerlingen. Al deze elf ROC's bieden LO in het reguliere lesrooster aan. Door deze selectie van scholen is dit rapport alleen representatief voor scholen die LO in hun reguliere lesrooster hebben opgenomen. Het is overigens niet zo dat alle leerlingen op deze scholen LO krijgen, omdat dit afhankelijk is van jaargang en studierichting.

2. Achtergrondgegevens respondenten

In dit hoofdstuk worden de karakteristieken van de onderzoeksgroep beschreven en wordt nagegaan in hoeverre de BOL-leerlingen aan de landelijke (kwantitatieve en kwalitatieve) beweeagnorm voldoen.

2.1 Algemene karakteristieken onderzoeksgroep

In totaal zijn er 356 vragenlijsten geretourneerd, waarvan 42% door meisjes en 58% door jongens. Na het wegen ontstaat er een gelijke verhouding tussen meisjes en jongens. Van de respondenten is 13% allochtoon (tenminste één ouder in buitenland geboren) en 87% autochtoon. Of dit percentage overeenkomt met het feitelijke percentage allochtonen op BOL-scholen is moeilijk te zeggen. De BVE-raad hanteert niet een bepaalde definitie, maar is afhankelijk van hoe scholen de leerlingencijfers opgeven. Leerlingen met een Nederlands paspoort worden daarbij doorgaans niet als allochtoon beschouwd. De BVE-raad twijfelt zelf aan de waarde van hun percentage van 10%; zij denkt dat minimaal eenderde van de BOL-leerlingen van allochtone afkomst is. Dat in dit onderzoek slechts 13% van de respondenten allochtoon is, kan te maken hebben met een beperkt aantal respondenten uit het Westen van Nederland. Alleen het ROC van Amsterdam heeft vragenlijsten teruggestuurd en Leiden niet. Grote ROC's als Zadkine en Albeda in Rotterdam, Mondriaan in Den Haag en ROC Utrecht zijn niet betrokken in dit onderzoek. Het beperkt aantal allochtone respondenten kan ook het gevolg zijn van de strategie van het uitdelen door de contactpersonen van de scholen of dat allochtone leerlingen minder geneigd zijn om mee te werken aan onderzoek. We hebben niet kunnen wegen op basis van allochtonen omdat vergelijkingscijfers ontbreken bij de BVE-raad.

De BOL-leerlingen wonen meestal nog thuis, 85% met beide ouders en 9% bij één ouder. Slechts 3% woont op zichzelf en 1% woont samen met een vriend(in). Ten slotte woont 2% "anders", bijvoorbeeld met opa en oma, in een pleeggezin of met broer of zus. Bijna de helft van ouders van BOL-leerlingen is laag geschoold, twee van de vijf hebben minimaal één ouder met een middelbare opleiding en ook twee van de vijf hebben ten miste één ouder met een hoge opleiding. Van 10% van de BOL-leerlingen hebben beide ouders een hoge opleiding afgerond.

In de onderstaande tabel staat het percentage BOL-leerlingen in de onderzoeksgroep met een beperking en/of chronische aandoening. Het blijkt dat 14% een beperking en/of aandoening heeft.

Tabel 2-1 BOL-leerlingen met een beperking of chronische aandoening

	Aantal	%
Lichamelijke beperking	8	2
Auditieve beperking	5	1
Visuele beperking	9	3
Verstandelijke beperking	4	1
Chronische aandoening ¹	25	7
Geen	301	86

De gemiddelde leeftijd van de respondenten is zeventien jaar en negen maanden. De leeftijdsopbouw staat in tabel 2-2 afgebeeld. Van vier respondenten is de opleidingsrichting niet bekend; zij zijn bij de gewogen resultaten niet 'meegenomen'.

Tabel 2-2 Respondenten verdeeld naar leeftijd

	Aantallen	Gewogen aantallen	Gewogen %
15 jaar	1	1	0,2
16 jaar	81	83	23,2
17 jaar	106	100	28,1
18 jaar	72	74	20,8
19 jaar	39	42	11,7
20 jaar	39	37	10,5
21 jaar	13	13	3,7
22 jaar	6	4	1,0
23 jaar	2	2	0,7
24 jaar	1	1	0,2
Totaal	360	356	

De gemiddelde lengte van de BOL-leerlingen is 176,9 cm (150 – 202 cm) waarbij er een significant verschil is tussen allochtone jongeren (172,2 cm) en autochtone jongeren (176,2 cm). Jongens zijn gemiddeld 182,0 cm en meisjes 168,5 cm. Het gemiddelde gewicht is 67,4 kg (40 – 110 kg). De autochtone jongeren (66,2 kg) zijn gemiddeld zwaarder dan allochtone jongeren (62,1 kg). Meisjes zijn gemiddeld 60,1 kg en jongens 70,1 kg.

De gemiddelde Body Mass Index score (zie bijlage II) is voor zowel de jongens als de meisjes 21,2 (16,4 - 34 kg/m²). In tabel 2-3 worden de BMI-scores ingedeeld voor de respondenten van achttien jaar en ouder op basis van de gezondheidsrisico's. De gemiddelde BMI van allochtonen (20,9) is lager dan voor autochtonen (21,3) maar op basis van de hieronder gehanteerde indeling is er bijna geen verschil. Geen van de BOL-leerlingen met een beperking heeft overgewicht. Van de twee jongens met zwaar overgewicht hebben beide ouders een lage opleiding.

¹ Whiplash, Cerebre Vasculair Accident (CVA), fibromyalgie, diabetes, aids, conditionele beperking (astma, (ex)hart- en kankerpatiënten)

Van de BOL-leerlingen waarvan de beide ouders een hoge opleiding hebben genoten, is niemand te zwaar. Er is echter geen relatie gevonden tussen BMI en sociaal economische status. Alle BOL-leerlingen met (licht/zwaar) overgewicht wonen bij één of beide ouders thuis; geen van de BOL-leerlingen die op zichzelf of samen met een vriend(in) woont, is te zwaar.

Tabel 2-3 Gezondheidsrisico-indeling op basis van BMI-index (%)

Mannen	%	Vrouwen	%	Gezondheids Risico Factor	Totaal	%
minder dan 20,7	44	minder dan 19,1	19	Te laag*	24	
20,7 tot 26,4	54	19,1 tot 25,8	77	Normaal, laagste risico	67	
26,5 tot 27,8	1	25,9 tot 27,3	2	Enigszins te zwaar, enig risico	3	
27,9 tot 31,1	1	27,4 tot 32,2	3	Overgewicht, riskant	2	
31,2 tot 45,4	1	32,3 tot 44,8	0	Zwaar overgewicht, hoog risico	0	
groter dan 45,4	0	groter dan 44,8	0	Morbide obesitas, zeer hoog risico	0	

*Hoe lager BMI, hoe groter het risico

De indeling in de tabel 2-3 gaat uit van volwassenen (achttien jaar en ouder, zie bijlage II). Voor de respondenten jonger dan achttien is er een aangepast schema. Aan de hand van de richtlijnen voor de jongeren tot achttien kunnen we stellen dat 9% van de mannelijke respondenten overgewicht heeft en 2% obesitas. Voor de vrouwelijke respondenten jonger dan achttien jaar geldt dat 7% overgewicht heeft en 1% obesitas. De 17% van de nooit-sporters met overgewicht (zie tabel 2-4) betreft slechts drie leerlingen.

Omdat de BMI betrekkelijk laag uitvalt, kan men zich overigens afvragen of de BOL-leerlingen inderdaad zo goed op gewicht zijn of dat er sociaal wenselijke antwoorden zijn gegeven.

Tabel 2-4 BMI naar sportgedrag (%)

Gezondheids Risico Factor	Sporters	Ex-sporters	Nooit-sporters
Te laag. Hoe lager BMI, hoe groter het risico	31	34	33
Normaal, laagste risico	67	60	50
Enigszins te zwaar, enig risico	1	5	0
Overgewicht, riskant	1	2	17
Zwaar overgewicht, hoog risico	1	0	0

Er zijn opvallend weinig rokers onder de BOL-leerlingen. Vier van de vijf zegt niet te roken. Er is geen verband tussen roken en leeftijd gevonden. Wel is het zo dat BOL-leerlingen die met twee volwassenen thuis wonen minder roken (19%) dan de overigen (35%).

Er is samenhang tussen drankgebruik en roken: naarmate een BOL-leerling meer drank gebruikt de kans groter is dat de hij of zij ook rookt. Andersom geldt dat van de rokers 17% geen alcohol drinkt en van de niet-rokers 39%.

Van de 66% van alle BOL-leerlingen die drinken, bestaat de meerderheid uit jongens; jongens drinken ook meer glazen per week dan meisjes. Allochtonen drinken minder dan autochtonen. Tweederde van de allochtone BOL-leerlingen drinkt niet, tegen 27% van de autochtone BOL-leerlingen. BOL-leerlingen die nog nooit gesport hebben, drinken minder dan zij die wel sporten of hebben gesport.

Deze groep bestaat grotendeels uit allochtonen (71%) en voornamelijk (79%) uit meisjes. Het valt op dat diegenen die stevig drinken een normaal gewicht hebben of zelfs ondergewicht.

Tabel 2-5 Roken en alcoholconsumptie naar sportgedrag (%)

	Roken	Geen alcohol	Max. 5 glazen	6-10 glazen	11-20 glazen	Meer dan 20 glazen
Sporters	18	30	33	19	14	4
Ex-sporters	33	36	26	24	9	5
Nooit-sporters	16	78	22	0	0	0
Totaal	21	34	31	19	12	4

Ex-sporters roken meer dan sporters en “nooit sporters”. Of rokers eerder stoppen met sport dan niet-rokers kan niet bevestigd worden.

2.2 Landelijke beweegnorm

De landelijke beweegnorm (NISB, 2003) geeft de streefrichting aan voor het sport- en beweeggedrag van de jeugd. Aan de hand van de beweegnorm kan worden gesignaleerd hoe het met het bewegen van jongeren is gesteld. De beweegnorm bestaat uit de wenselijk geachte hoeveelheid beweging en de intensiteit daarvan (kwantitatief) en de gewenste aard en kenmerken van het bewegingsgedrag (kwalitatief).

Een probleem bij de operationalisatie van de beweegnorm is de betrouwbaarheid van de antwoorden van de respondenten. Over- en onderschatting door respondenten doet zich vooral voor bij frequent voorkomende activiteiten die niet duidelijk door de tijd zijn begrensd, bij activiteiten die een duidelijk sociaal wenselijk karakter hebben en bij activiteiten die sporadisch voorkomen. Een tweede probleem ten aanzien van de vergelijkbaarheid met andere cijfers is dat het onderzoek in de winter is gehouden; dit geeft een verschil met cijfers uit onderzoek die in de zomer zijn gehouden. Hildebrandt et al. (1999) vonden dat in de winter 40% van de Nederlandse bevolking aan de norm voldoet, tegen 53% in de zomer.

Kwantitatieve beweegnorm

De vraag of BOL-leerlingen voldoende bewegen wordt beantwoord op basis van drie normen:

1. Volgens de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen (NNGB) moeten jeugdigen (jonger dan 18 jaar) dagelijks één uur (matig) intensief lichamelijk actief zijn.
2. De fitnorm voor jongeren houdt in: minimaal twee keer per week tenminste dertig minuten intensief lichamelijk actief zijn.
3. De combi-norm is een combinatie van de NNGB en/of de fitnorm.

Er is weinig vergelijkingsmateriaal met betrekking tot beweegnormcijfers, zeker als het gaat om jongeren die op MBO-scholen zitten (leeftijd zestien tot en met vierentwintig jaar). Tot de leeftijd van achttien jaar gelden de jeugdnormen, maar voor volwassenen zijn er andere normen. De NNGB voor volwassenen is: vijf dagen tenminste een half uur matig lichamelijk actief zijn, de fitnorm voor volwassenen is: drie keer per week twintig minuten inspannende lichaamsbeweging.

In het *Tendrapport Bewegen en Gezondheid 1999* worden twee onderzoeken beschreven waarin een poging is gedaan om een landelijk beeld te krijgen. Uit het onderzoek van Reep-van den Bergh en Hildebrandt (1999) blijkt dat maar 20% de NNGB-norm haalt. Vanaf eind 1999 worden door TNO vragen over de NNGB opgenomen in de monitor *Ongevallen en Bewegen in Nederland* (OBiN). De *Rapportage Sport 2003* vermeldt (op basis van OBiN 2000) dat van de 13- tot 18-jarigen 51% aan de NNGB-norm voldoet en van de 18- tot 34-jarigen 42%.

Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)

De NNGB voor jeugd (jonger dan 18 jaar) luidt: dagelijks een uur matig intensief lichamelijk activiteit, waarbij de activiteiten minimaal tweemaal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid (Kemper et al., 2000). Van de BOL-leerlingen zegt 82% (meisjes 79% en jongens 85%) dat ze dagelijks ten minste een uur lichamelijk actief zijn en dat verschilt niet per leeftijd. Voor allochtone BOL-leerlingen geldt dat 78% van de leerlingen dagelijks ten minste een uur lichamelijk actief is (autochtonen 83%). 90% van BOL-leerlingen met een beperking voldoet aan de kwantitatieve beweegnorm. Van de BOL-leerlingen waarvan de beide ouders een lage opleiding hebben, voldoet 69% aan de NNGB. Daarentegen voldoet 95% van de BOL-leerlingen waarvan beide ouders een hoge opleiding hebben afgerond. Naarmate de opleiding van de ouders toeneemt, neemt ook het percentage BOL-leerlingen die aan de NNGB voldoen toe.

Omdat de percentages veel hoger liggen dan de gegevens uit de *Rapportage Sport* rijst het vermoeden dat de gesloten vraagstelling van invloed is geweest.

Van de zes leerlingen die op zichzelf wonen, geven er vier aan niet aan de kwantitatieve beweegnorm te voldoen, de overige woonsituaties leveren geen grote verschillen op ten opzichte van het gemiddelde. Opvallend is dat 98% van degenen die de kwantitatieve beweegnorm niet halen een normaal gewicht of zelfs iets ondergewicht heeft. Er is een klein verschil tussen rokers die aan de kwantitatieve beweegnorm voldoen (86%) en niet-rokers (82%) en er is bijna geen verschil tussen alcoholdrinkende BOL-leerlingen (83%) en geheelonthouders (81%).

Fitnorm

61,4% van de BOL-leerlingen zegt minimaal twee keer in de week tenminste een half uur intensief lichamelijk actief te zijn (meisjes 59% en jongens 65%). Er is een klein verschil tussen de autochtone BOL-leerlingen (63%) en de allochtone BOL-leerlingen (56%). Van de BOL-leerlingen met een beperking is maar de helft twee keer in de week een half uur intensief lichamelijk actief. Het valt op dat alle BOL-leerlingen waarvan beide ouders een hoge opleiding hebben, voldoen aan de fitnorm. Van de overige categorieën voldoet slechts drie van de vijf (beide ouders lage opleiding 57%, één ouder middelbare opleiding 58%, één ouder hoge opleiding 61%). De grote meerderheid van diegenen op zichzelf wonen of samenwonen met een vriend(in) voldoet niet aan de fitnorm. In tabel 2-6 wordt een overzicht gegeven van diverse achtergrondvariabelen; de verschillen zijn niet significant.

Tabel 2-6 BOL-leerlingen die voldoen aan kwantitatieve beweegnormen naar diverse achtergrondvariabelen (%)

	NNGB	Fitnorm	Combi-norm
Meisje	79	59	86
Jongen	85	65	91
Autochtonen	83	63	90
Allochtonen	78	56	84
Met beperking	90	50	94
Zonder beperking	81	63	88
Rokers	86	50	90
Niet rokers	82	63	87
Alcoholdrinkers	83	62	88
Geheelonthouders	81	57	89

Ex-sporters en nooit-sporters voldoen significant minder aan de NNGB-norm, de fitnorm en de Combi-norm. Zoals in de verwachting ligt, gelet op de definitie, voldoen weinig ex-sporters en nooit-sporters aan de fitnorm.

Tabel 2-7 Beweegnormen naar sportgedrag (%)

	NNGB	Fitnorm	Combi-norm
Sporters	87	74	93
Ex-sporters	68	30	77
Nooit-sporters	72	16	72
Totaal	82	62	88

De BOL-leerlingen die verplicht lichamelijke opvoeding in hun curriculum hebben, voldoen vaker aan de combi-norm dan de leerlingen zonder verplichte LO. Voor de NNGB en de fitnorm zijn de verschillen niet significant. Significant zijn wel de verschillen met betrekking tot verenigingssport. BOL-leerlingen die in verenigingsverband sporten, voldoen significant vaker dan andere BOL-leerlingen aan de NNGB, de fitnorm en de combinorm.

Tabel 2-8 Beweegnormen naar sportverband (%)

	NNGB	Fitnorm	Combi-norm
Vereniging	88	85	95
Niet vereniging	76	37	82
LO verplicht	84	63	92
LO niet verplicht	80	59	84

Als we de NNGB, de fitnorm en combinorm met alle achtergrondvariabelen 'kruisen', dan blijkt dat alleen voor het opleidingsniveau van de ouders een verband te bestaan: hoe hoger de opleiding van de ouders, hoe meer BOL-leerlingen aan de NNGB, de Fitnorm en de combi-norm voldoen.

Kwalitatieve beweegnorm

De kwalitatieve beweegnorm voor jongeren is dat zij 'op een voor hen bevredigende wijze en met een grote mate van continuïteit in de bewegingscultuur (participeren); zij nemen verantwoord, in verschillende rollen (bewegend, regelend en reflecterend) en met plezier deel aan een diversiteit van bewegingsactiviteiten in verschillende contexten en zijn in staat tot het maken van (een) beargumenteerde keuze(n)' (NISB, 2003).

In het middelbaar beroepsonderwijs (het BVE-veld) gelden sinds enkele jaren geen voorschriften meer met betrekking tot lichamelijke opvoeding, waardoor sport en bewegen geen onderdeel meer hoeft uit te maken van de voor de verschillende studierichtingen vastgestelde eindtermen. 16% van de ondervraagden zegt, dat zij geen lichamelijke opvoeding krijgen. Dit is niet representatief voor alle BOL-leerlingen, omdat na controle blijkt dat er alleen leerlingen zijn bevroegd van instituten die LO aanbieden.

Uitgangspunt voor het vaststellen van de kwalitatieve 'beweegnorm voor schoolverlaters' is onder meer dat zij op school tweederde van het havo/vwo-programma danwel van een vergelijkbaar programma op het gemiddelde niveau van leeftijdgenoten hebben gerealiseerd. Het blijkt dat het overgrote deel van de BOL-leerlingen op school 'spel' (bijv. softbal, voetbal, trefbal, volleybal, rugby, tafeltennis, ...) krijgt. Tussen de 20 en 30% krijgt op school ook de overige havo/vwo-programmaonderdelen aangeboden.

Tabel 2-9 BOL-leerlingen die beweegnormonderdelen in de gymles hebben (gehad) op hun huidige school (%)

Spel	80
Bewegen op muziek	30
Sporttheorie (sport en gezondheid, ergonomie, voeding, trainingsleer, functioneren van het lichaam, sport en maatschappij, ...)	29
Atletiek	27
Regelende taken (scheidsrechter, coachen, instructie geven, organiseren, etc.)	25
Zelfverdediging	24
Turnen	23
Eén of meer andere activiteiten, bijvoorbeeld: watersport, wintersport, mountainbike, triathlon, sportklimmen, ...	21

Van de BOL-leerlingen zegt 43% zich bij het sporten aan aanvaarde waarden (fair play) en normen (regels) te houden; dit percentage geldt zowel voor de jongens als de meisjes. Zeven van de tien allochtonen geeft aan zich niet aan de waarden en normen te houden en de helft van de autochtonen. Van de leerlingen waarvan beide ouders een hogere opleiding hebben, houdt zeven van de tien zich aan de regels en de fair-playgedachte; van de overige leerlingen is dat ongeveer vier op de tien. De niet-drinkers geven aan zich minder aan de normen en waarden te houden dan de drinkers. Voor de laatste groep geldt wel dat hoe meer men drinkt, des te minder houdt men zich aan de normen en waarden.

Zwemdiploma

Van de BOL-leerlingen heeft 95% het zwemdiploma A gehaald, 83% heeft ook een B-diploma en 37% is in het bezit van een C-diploma. Van diegenen die geen A-zwemdiploma bezitten, hebben beide ouders een lage opleiding.

Ook als het om het bezit van het B- en C-diploma gaat, scoren de BOL-leerlingen met ouders met een lage opleiding laag. Naarmate de leerlingen ouder zijn, hebben zij vaker een C-diploma. Voor 16- en 17-jarigen is dit 32%, voor 18-jarigen 38% en voor de groep 19-24 jarigen 45%. Hoe hoger de opleiding van de ouders is, hoe meer BOL-leerlingen een C-zwemdiploma hebben.

Tabel 2-10 Percentage BOL-leerlingen met zwemdiploma (%)

	A	B	C
Meisje	96	84	34
Jongen	94	82	40
Autochtonen	98	89	39
Allochtonen	80	57	26
Met beperking	100	96	37
Zonder beperking	94	81	36

(Vrijwilligers)werk in de sport

Van de BOL-leerlingen geeft 22% (jongens 28%, meisjes 17%) aan gedurende de afgelopen twaalf maanden vrijwilligerswerk in de sport te hebben verricht. Er zijn meer autochtone BOL-leerlingen (26%) die vrijwilligerswerk doen dan allochtone leerlingen (11%). Slechts 17% van de BOL-leerlingen met laaggeschoolde ouders verricht vrijwilligerswerk, tegen 47% van de BOL-leerlingen met hoogopgeleide ouders.

Het lijkt erop dat de leerlingen sport & bewegen aanzienlijk meer vrijwilligerswerk doen in de sport dan de overige leerlingen. Daarentegen scoren kappers (8%) en leerlingen in de gezondheidszorg, facilitaire dienstverlening & verpleging (9 %) hier relatief laag. (In tabel 2-11 staat bij gezondheidszorg en welzijn 13% vermeld; dat komt omdat de welzijn-leerlingen - 33% vrijwilligers - het percentage verhogen.)

Tabel 2-11 BOL-leerlingen die vrijwilligerswerk in de sport verrichten naar studierichting (%)

	Vrijwilligerswerk
Sport & bewegen	75
Horeca & toerisme	31
Economisch administratief & soc. juridisch	24
Handel & distributie	23
Groen, Landbouw & dierverzorging	22
Techniek	22
Gezondheidszorg en welzijn	13
Totaal	22

Van de BOL-leerlingen heeft 9% (meisjes 7%, jongens 12%) in een sportvereniging ervaring opgedaan met taken op het gebied van planning, organisatie, coördinatie en/of bestuur. Voor hen geldt dat ze bijna allemaal thuis wonen met twee ouders en dat ze allemaal achttien jaar of ouder zijn. Van de leerlingen met een beperking of aandoening heeft 14% ervaring opgedaan met bovengenoemde taken en van de leerlingen zonder 9%.

Naarmate de hoogte van de opleiding van de ouders toeneemt, hebben de kinderen significant vaker ervaring opgedaan met plannings- en coördinatie-taken in een sportvereniging. De niet-rokers hebben daarmee meer ervaring (11%) opgedaan dan de rokers (5%).

Naarmate de BOL-leerlingen ouder worden, groeit het aantal dat wel eens in de sportvereniging heeft geholpen bij het begeleiden, instrueren, beoordelen, verzorgen en/of hulpverlening van sport- en/of bewegingsactiviteiten. Als de BOL-leerlingen zestien (17%) of zeventien (19%) jaar oud zijn, komen ze zelf nog bij veel sporten uit in de jeugd-categorie. De 18-jarigen (27%) maken de overstap naar de senioren en gaan dan meer vrijwilligerswerk doen. Van de 19- tot 24-jarigen heeft eenderde wel eens in de sportvereniging geholpen bij het begeleiden, instrueren, beoordelen, verzorgen en/of hulpverlening van sport- en/of bewegingsactiviteiten. De BOL-leerlingen met een beperking of aandoening doen vaker vrijwilligerstaken in de vereniging (34%) dan de leerlingen zonder (23%). Dit geldt, in iets mindere mate, ook voor de drinkers (27%) ten opzichte van de niet-drinkers (21%).

Onder de BOL-leerlingen die vrijwilligerswerk doen, zijn er meer jongens (76 %) dan meisjes (41%) die training geven. Onder de niet-drinkers is het percentage trainers/begeleiders hoger (86 %) dan onder de drinkers (54%). Van de vrijwilligers met een beperking of aandoening is een groter deel (46%) actief in de arbitrage en jurering dan van de vrijwilligers zonder (17%).

Tabel 2-12 Welke vrijwilligerstaken voeren BOL-leerlingen uit? (%)

	Aantal	Vrijwilligers	Alle leerlingen
Training/begeleiding/lesgeven	46	63	13
Bar/kantinediensten	18	24	5
Arbitrage en jurering	16	22	5
Organisatie wedstrijden en toernooien	14	19	4
Clubblad	12	17	3
Organisatie sociale activiteiten (kamp, bingoavond, feest)	9	13	3
Beheer onderhoud/schoonmaak accommodatie	7	10	2
Beheer/onderhoud materiaal	6	9	2
Bestuur	5	7	1
Sponsoring	5	6	1

Van de BOL-leerlingen die vrijwilligerswerk doen, doet 34% dat alleen in terugkerende/vaste taken, 30% doet alleen incidentele taken en 36% doet beide. BOL-leerlingen met een beperking of aandoening doen voornamelijk terugkerende taken (77%) in een vaste functie. Ook BOL-leerlingen met laag opgeleide ouders doen voornamelijk vaste taken, BOL-leerlingen met hoog opgeleide ouders doen daarentegen bijna alleen incidentele activiteiten. Als de ouders een middelbare opleiding hebben, worden zowel incidentele als terugkerende taken gedaan. Als tenminste een van de ouders een hoge opleiding heeft genoten, worden zowel incidentele activiteiten aangepakt als incidentele én terugkerende. Met andere woorden: hoe hoger de opleiding van de ouders, hoe meer de vrijwilligerstaken veranderen van vaste/terugkerende taken in incidentele activiteiten.

Een kwart van de BOL-leerlingen geeft aan wel eens te willen helpen bij het begeleiden en instrueren van sport- en/of bewegingsactiviteiten. 59% van de respondenten geeft aan geen interesse te hebben in welke van de bovenstaande vrijwilligerstaken dan ook.

Tabel 2-13 Interessegebieden vrijwilligerswerk (%)

	Aantal	Alle leerlingen
Ik zou wel eens willen helpen bij het begeleiden en instrueren van sport- en/of bewegingsactiviteiten (bijv. trainer, coach)	87	27
Ik zou wel eens willen helpen bij het beoordelen van sport- en/of bewegingsactiviteiten (bijv. jury, scheidsrechter, grens- of lijnrechter)	41	13
Ik wil graag in een sportvereniging ervaring opdoen met taken op het gebied van planning, organisatie, coördinatie en/of bestuur.	36	11
Ik zou wel eens willen helpen bij het verzorgen van of hulpverlenen bij sport- en/of bewegingsactiviteiten (bijv. EHBO, verkeersregelaar)	31	10
Ik wil graag op school ervaring opdoen met taken op het gebied van planning, organisatie, coördinatie en/of bestuur in de sport.	29	9

3. Huidig sportgedrag BOL-leerlingen

Er zijn maar weinig BOL-leerlingen die zeggen dat ze nooit gesport hebben. Onder de allochtonen is de grootste groep te vinden die nooit aan sport heeft gedaan. Onder de allochtone BOL-leerlingen zijn ook minder sporters dan onder de autochtone BOL-leerlingen. De grootste groep ex-sporters is te vinden onder de rokers.

Tabel 3-1 Sportgedrag naar sekse, etniciteit, beperking en rookgedrag (%)

	Nooit-sporters	Ex-sporters	Sporters
Meisje	7	19	74
Jongen	4	20	76
Autochtonen	3	18	80
Allochtonen	15	28	57
Met beperking	4	14	82
Zonder beperking	6	20	74
Rokers	4	30	66
Niet rokers	6	16	78

Er is geen significant verband tussen het wel of niet (meer) sporten en de opleiding van de ouders. Toch is de 100% score sporters onder de BOL-leerlingen met twee hoogopgeleide ouders opvallend.

Tabel 3-2 sportgedrag naar sociaal economische status/ opleiding ouders (%)

	Nooit-sporters	Ex-sporters	Sporters
Beide ouders lage opleiding	5	24	71
Minimaal één ouder midden opleiding	3	18	80
Eén ouder hoge opleiding	7	21	72
Beide ouders hoge opleiding	0	0	100

3.1 Sportgedrag buiten school

De BOL-leerlingen is middels de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) gevraagd welke sporten ze buiten schoolverband beoefenen. Sporten tijdens de vakanties en naschoolse sportactiviteiten zijn meegeteld. In dit hoofdstuk wordt regelmatig een vergelijking gemaakt met landelijke cijfers voor jongeren van 16 tot en met 21. De keuze om 21 jaar aan te houden en niet 24 jaar, is omdat 98% van de respondenten tussen 16 en 21 jaar oud is. Deze gegevens zijn gebaseerd op de database van centerdata (2002) die door NOC*NSF gebruikt wordt voor de landelijke sportmonitor.

Sportparticipatie en frequentie

Het sportparticipatiecijfer van BOL-leerlingen is 78% tegen 72% voor het landelijk gemiddelde voor jongeren tussen 16 en 21 jaar. Dit is geen significant verschil. Omdat de gegevens over Nederland gebaseerd zijn op een selectie (leeftijd) van Centerdata, en die steekproef niet heel groot is, zijn verschillen in percentages niet direct significant. Wel kan er aan de hand van de onderstaande tabel geconstateerd worden dat BOL-jongens vaker aan sport doen dan het landelijk gemiddelde en dat zowel de groep BOL-meisjes als BOL-jongens die intensief sporten groter is dan bij hun leeftijdgenoten.

Tabel 3-3 Sportfrequentie naar geslacht en leeftijd (%)

	BOL-leerlingen		Nederland 16-21*	
	Meisjes (N=127)	Jongens (N=180)	Meisjes (N=97)	Jongens (N=52)
0 keer	18	10	16	29
1-11 keer	10	7	5	14
12-59 keer	24	21	54	10
60-119 keer	23	17	16	27
120 keer of meer	25	35	10	21

* Op basis van Centerdata-bestand

De sportparticipatie verschilt weinig over de leeftijdscategorieën. Er is een lichte tendens te zien dat naarmate de BOL-leerlingen ouder zijn, de groep onregelmatige sporters (12-59 keer) kleiner wordt en de groep intensieve sporters (120 keer of meer) groter.

Tabel 3-4 Sportfrequentie BOL-leerlingen naar leeftijd (%)

	15/16 jaar	17 jaar	18 jaar	19-24 jaar
0 keer	17	15	8	14
1-11 keer	7	4	15	8
12-59 keer	31	24	19	19
60-119 keer	16	26	18	20
120 keer of meer	29	32	40	39

Er zijn meer intensieve en regelmatige sporters onder de niet-rokers (samen 55%) dan onder de rokers (42%). Ondanks dat de groep intensieve sporters onder de drinkers groter is dan onder de geheelonthouders, is de sportparticipatie van drinkers (69%) lager dan van niet-drinkers (82%). Het percentage regelmatig tot intensieve sporters (>60 keer per jaar) neemt toe naarmate de opleiding van de ouders hoger is: van 53% (laag opgeleid) via 58% (middelbare opleiding) en 68% (één ouder hoog opgeleid) tot 84% (beide ouders hoog opgeleid).

Tabel 3-5 Sportfrequentie naar etniciteit, beperking, rook- en drinkgedrag (%)

	Allochtoon	Autochtoon	Leerlingen met een beperking	Rokers	Niet rokers	Drinkers	Niet drinkers
0 keer	14	14	23	12	14	15	12
1-11 keer	7	16	5	14	7	15	5
12-59 keer	24	17	18	33	21	20	24
60-119 keer	21	17	25	16	21	11	25
120 keer of meer	35	36	30	26	34	38	33

De sportende BOL-leerling doet gemiddeld 99 keer per jaar aan sport. Dat is meer dan de 83 keer per jaar dat hun leeftijdsgenoten in Nederland aan sport doen. Het lijkt erop dat meer alcohol drinken samenhangt met meer sporten (invloed sportkantine?), tenzij er meer dan twintig glazen alcohol wordt genuttigd. Er is echter geen toe- of afname aan sporters te zien bij een toe- of afname van drankgebruik.

Tabel 3-6 Sportgedrag naar alcoholgebruik

	Gemiddeld aantal keer sporten per jaar
Geen alcohol	101
Gemiddeld maximaal 5 glazen per week	83
Gemiddeld 6 tot 10 glazen per week	109
Gemiddeld 11 tot 20 glazen per week	134
Gemiddeld meer dan 20 glazen per week	68

Voor alle Nederlandse jongeren van 16 tot en met 21 ligt het gemiddelde aantal sporten dat ze beoefenen of hebben beoefend op 3,2. Het gemiddelde aantal sporten van een sportende BOL-leerling is 5,3. Relatief veel leerlingen hebben veel sporten hebben ingevuld: er zijn 22 leerlingen die achttien sporten of meer hebben gedaan. Overigens zijn er hiervan maar vier die de opleiding sport en bewegen volgen (techniek 6, horeca 4, landbouw 3, gezondheid 3, welzijn 1 en onbekend 1).

Het lijkt er wel op dat er een verband is tussen studierichting en sportparticipatie (een sporter is iemand die 12 keer of meer per jaar sport): onder de leerlingen van de richtingen sport & bewegen, horeca & toerisme en van groen, landbouw & dierverzorging zijn relatief veel sporters. Het is opmerkelijk dat de leerlingen gezondheidszorg, facilitaire dienstverlening & verpleging het minst aan sport doen. Gezien hun 'gezondheidsachtergrond' is het opvallend dat zij met 67% het laagst scoren van alle opleidingsrichtingen.

Tabel 3-7 Sportgedrag naar opleiding

	sport meer dan 12 keer per jaar	%	gemiddeld aantal keer sporten per jaar
Sport & bewegen	100		200
Horeca & toerisme	100		162
Groen, Landbouw & dierverzorging	88		107
Techniek	84		99
Economisch administratief & soc. juridisch	75		92
Gezondheidszorg en welzijn	71		65
Handel & distributie	69		119
Totaal	78		99

Er is een verband tussen studierichting en de gemiddelde sportfrequentie: leerlingen van sport & bewegen, horeca & toerisme en handel & distributie hebben een hoge sportfrequentie.

Daarentegen hebben de leerlingen gezondheidszorg, facilitaire dienstverlening & verpleging (56%) en de kappers (59%) een lage sportfrequentie; het gemiddeld aantal keren sporten per jaar is met 56 keer per jaar zeer laag. In tabel 3-7 zijn de leerlingen gezondheidszorg, facilitaire dienstverlening & verpleging in één categorie met welzijn en kappersopleiding weergegeven, waardoor de cijfers hoger uitvallen. De welzijn-leerlingen sporten gemiddeld 96 keer per jaar en dat wijkt niet veel af van het gemiddelde.

Populariteitsrangorde sporten

Het blijkt dat fitness de populairste vorm van bewegen is, zowel voor conditie als voor kracht. Wat verder opvalt in de vergelijking met het beeld van de Nederlandse bevolking is de vijfde plaats voor veldvoetbal en de aanwezigheid van sporten als biljart, darts en bowling. De laatste drie sporten vergen bij de uitoefening niet al te veel beweging.

De in tabel 3-8 weergegeven toptien is gebaseerd op alle sporten die zijn genoemd (en niet, zoals de RSO-richtlijn aangeeft, op de drie meest beoefende sporten die minimaal 12 keer per jaar zijn beoefend).

Tabel 3-8 Toptien sporten

	BOL-leerlingen	%	Nederlandse jongeren van 16 jaar tot en met 21 jaar
1	Fitness conditie	36	Zwemsport
2	Fitness kracht	29	Danssport
3	Hardlopen, joggen, trimmen	28	Fitness conditie
4	Zwemsport	28	Volleybal
5	Veldvoetbal	26	Wandelsport
6	(Pool)biljart, snooker	24	Midgetgolf
7	Darts	24	Skeeleren
8	Bowling	23	Veldvoetbal
9	Tafeltennis	21	Hardlopen, joggen, trimmen
10	Zaalvoetbal	20	(pool)biljart, snooker

Andere populaire sporten voor BOL-leerlingen zijn basketbal (20%), badminton (20%), skeeleren/skaten (18%), tennis (16%), karting (14%), wielrennen/mountainbiken/toerfietsen (14%), schaatsen (13%), vecht- en verdedigingssport (13%), aerobics/steps (12%), volleybal en danssport (beide 11%).

Organisatorisch verband

De meeste BOL-leerlingen die sporten, doen dat in verenigingsverband. Het percentage wijkt positief af ten opzichte van de Nederlandse jongeren. Ook sporten BOL-leerlingen veel met vrienden in ongeorganiseerd verband.

Tabel 3-9 Het organisatorische verband waarin wordt gesport (% van het aantal sporters)

BOL-leerlingen		Nederlandse jongeren van 16 tot en met 21 jaar	
Sportvereniging	61	Sportvereniging	46
Fitnesscentrum, commerciële aanbieder	30	Fitnesscentrum, commerciële aanbieder	23
Bedrijfssport	3	Bedrijfssport	0
Sportbuurtwerk	2	Sportbuurtwerk	4
Sportvakantie	8	Sportvakantie	6
Sportevenement	14	Sportevenement	10
Anders	11	Anders	10
Ongeorganiseerd met vrienden	49	Ongeorganiseerd met vrienden	23
Ongeorganiseerd alleen	31	Ongeorganiseerd alleen	27

Van alle BOL-leerlingen is 51,5% lid van een sportvereniging. Het blijkt dat van alle mannelijke BOL-leerlingen is 57% lid van een sportvereniging. Meisjes sporten significant minder (46%) in een sportvereniging. Er is nagenoeg geen verschil tussen de leeftijdscategorieën 16, 17, 18 en 19-24 jaar wat betreft het sporten bij een vereniging. Allochtonen sporten minder vaak bij een sportvereniging (39%) dan autochtone BOL-leerlingen (55%) en van de BOL-leerlingen met een beperking of chronische aandoening sport 54% bij een vereniging. Driekwart van de BOL-leerlingen waarvan beide ouders hoog opgeleid zijn, sport bij een vereniging, van de overige BOL-leerlingen is dat de helft.

Er is geen significant verband tussen studierichting en sporten in sportvereniging, maar sport & bewegen (vanzelfsprekend) en horeca & toerisme scores opvallend hoog. Het lijkt er wel op dat er een verband is tussen studierichting en commercieel sporten. De leerlingen van de kappersopleiding en horeca & toerisme sporten relatief veel in een commerciële sportschool en de leerlingen welzijn, ecabo en landbouw, groen & dierverzorging relatief weinig. Bedrijfssport, sportbuurtwerk, georganiseerde sportvakantie en georganiseerde sportevenementen zijn niet opgenomen in onderstaande tabel, omdat er bijna geen BOL-leerlingen zijn die in deze verbanden sporten.

Er is geen significant verband tussen de studierichting en het ongeorganiseerd in een groep sporten, maar het lijkt erop dat de leerlingen horeca & toerisme dit relatief veel doen en de kappers weinig. Ook is er geen significant verband tussen de studierichting en het ongeorganiseerd alleen sporten, maar het lijkt erop dat de techniek-leerlingen dit relatief veel doen en de welzijn-leerlingen weinig.

Tabel 3-10 Sportverband naar opleiding (%)

	Vereniging	Commercieel	Onge- organiseerd met groep	Onge- organiseerd alleen
Gezondheidszorg en welzijn	46	31	33	23
Sport & bewegen	78	25	50	33
Economisch administratief & soc. juridisch	42	12	42	20
Handel & distributie	48	26	35	22
Horeca & toerisme	70	48	64	30
Groen, Landbouw & diervverzorging	50	12	41	24
Techniek	60	23	43	35
Totaal	52	25	41	26

Een kwart van alle BOL-leerlingen, zowel jongens als meisjes, sport bij een fitnesscentrum. Naarmate de BOL-leerlingen ouder zijn, gaan zij significant meer bij een commerciële sportaanbieder sporten. Bij allochtone BOL-leerlingen (21%) blijkt sport bij een sport- of fitnesscentrum minder populair dan bij autochtonen (26%). Het percentage van de BOL-leerlingen met een beperking (25%) dat bij een sport- of fitnesscentrum sport is gelijk aan het percentage BOL-leerlingen zonder beperking.

Allochtone BOL-leerlingen (47%) sporten iets meer in georganiseerd groepsverband met familie of vrienden dan autochtone leerlingen (39%). Hoe hoger de opleiding van de ouders, hoe meer BOL-leerlingen met vrienden en/of familie sporten in ongeorganiseerd verband. Voor sport in sportvereniging of commercieel verband is er geen significant verband.

Tabel 3-11 Sportverband naar opleiding ouders (%)

	Ongeorganiseerd verband	Sportvereniging	Commercieel verband
Beide ouders lage opleiding	33	48	20
Één of beide ouders middenopleiding	39	58	32
Één ouder hoge opleiding	43	50	32
Beide ouders hoge opleiding	60	74	25

Slechts 13% van de allochtone BOL-leerlingen sport ongeorganiseerd alleen, tegen 29% van de autochtonen. Ook BOL-leerlingen met een handicap sporten minder ongeorganiseerd alleen dan de anderen (resp. 12% en 28%).

De deelnamecijfers van BOL-leerlingen aan lessen/cursussen, trainingen, competitie, of toernooien/sportevenementen komen vrijwel overeen met het landelijke beeld van jongeren (16 – 21 jaar).

Als we het kijken naar de verschillende tijdstippen van sportbeoefening valt het grote verschil tussen overdag en 's avonds op. Door-de-weeks wordt minder gesport tot 16:00 uur dan erna; in het weekend is het andersom. De meeste BOL-leerlingen sporten op maandag-, dinsdag- en donderdagavond.

Tabel 3-12 Momenten waarop BOL-leerlingen sporten buiten school (%)

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
Ochtend tot 12:00	4	7	11	3	9	12	15
Middag 12:00-16:00	3	6	8	3	8	27	15
Namiddag 16:00-19:00	16	20	15	15	16	13	9
Avond na 19:00	35	34	23	39	24	14	8

Nog niet de helft (45%) van de Nederlandse jongeren (16-21 jaar) ziet zichzelf als sporter. Daarentegen ziet tweederde van de BOL-leerlingen zich als sporter.

3.2 Sport op school: feitelijk, oordelen en wensen

Van de elf contactpersonen (van twee scholen is per dependance een vragenlijst terugontvangen) hebben er acht aangegeven dat hun instelling in het bezit was van een eigen gymnastiekzaal, vijf beschikken over een sporthal en ook vijf hebben een fitnesscentrum. Er is één school met tennisbanen, een klimhal en een sportveld. De scholen maken gebruik van diverse accommodaties die niet in eigendom zijn van de school, o.a.: een fitnesscentrum (6), een klimhal (5), een sportveld (gras 5 en kunstgras 2), tennisbanen (4), een zwembad (4), een sporthal (3), een gymnastieklokaal (3), een ijsbaan (2), een squashhal (2), een skibaan (2), een karthal (1), een manage (1) en een golfbaan (1). Ook wordt door enkele scholen de openbare ruimte (park/bos, zee/meer, openbare weg, trapveldje, half pipe) gebruikt voor sportaanbod. Het naschoolse sportaanbod is voor de scholen afhankelijk van de facilitering van school (6 van de 11), van de beschikbaarheid van accommodatie (5) en de vrijwillige inzet van leerleren (4). Zowel de facilitering van de school als de vrijwillige inzet van leraren worden als een groot knelpunt gezien.

De beoordelingen van de diverse randvoorwaarden voor sportbeoefening op school zijn min of meer voldoende, alleen het lesmateriaal en de mogelijkheid tot eigen inbreng in het buitenschoolse sportaanbod scoren onvoldoende.

Tabel 3-13 Beoordeling randvoorwaarden sportaanbod op school

	cijfer
De begeleiding docenten/leraren bij sport op school	7,2
Het sportmateriaal (ballen, toestellen, ...) op school	6,7
Het inhoudelijke programma van de gymlessen op school	6,6
De mogelijkheid tot leiding geven en organiseren in sport op school	6,1
De mogelijkheid tot eigen inbreng in het inhoudelijke programma van de gymlessen	6,1
Het inhoudelijke programma van het buitenschoolse sportaanbod	5,9
Het lesmateriaal (boeken, readers, cd-roms, ...) over sport	5,4
De mogelijkheid tot eigen inbreng in het programma van het buitenschoolse sportaanbod	5,3

De meerderheid van de scholen (negen van elf) biedt eendaagse evenementen, theorie en sportieve reizen (zeven scholen) aan als onderdeel van het reguliere lesrooster. Door vijf scholen worden ook clinics en een cursus EHBO/reanimatie aangeboden. Op twee na vinden de contactpersonen van de scholen dat er voldoende mogelijkheden zijn tot eigen inbreng door de leerlingen. Ook zijn er bij de meeste scholen geen of niet veel extra kosten voor leerlingen/ouders voor de naschoolse sportactiviteiten. Zeven contactpersonen vinden dat het sportaanbod breed en actueel is (populaire sporten). Vijf scholen zeggen een vernieuwend sportaanbod te hebben met nieuwe en onbekende sporten. Van de contactpersonen zijn er vijf die aangeven dat ze een doelgroepgericht sportaanbod hebben en ook vijf die samenwerken met verenigingen en/of sportscholen en/of gemeente. Er zijn slechts drie scholen die aangeven dat veel/alle leerlingen gebruik maken van het sportaanbod buiten de lessen LO om en dat het sportaanbod is gegarandeerd voor langere termijn.

Tabel 3-14 Sportaanbod op school (aantal)

Sportaanbod op school	Lesrooster	Na school
Eendaagse evenementen (sportdag, sporttoernooi, clinics)	9	3
Sportieve reizen	7	2
Theorie (bijv. sport en gezondheid, ergonomie, voeding, trainingsleer, functioneren van het lichaam, sport en maatschappij)	7	
Cursus EHBO/reanimatie	5	1
Clinic	5	
Schoolcompetitie (intern en/of extern)	3	2
Introductielessen in diverse sporten door sportverenigingen	3	1
Begeleiding bij sportoriëntatie en sportkeuze	3	
Fitheidstest	2	
(Bondskader)opleiding	2	
Faciliteiten (hulp, mogelijkheden) voor het combineren van onderwijs en topsport	2	
Geen activiteiten		2

Bij alle in dit onderzoek opgenomen instellingen zit sport in het reguliere lesrooster, maar het geldt niet voor alle leerlingen van alle jaargangen. Vier van de vijf BOL-leerlingen maakt gebruik van de LO-lessen.

Voor 61% van de BOL-leerlingen is lichamelijke opvoeding (gymles) een verplicht onderdeel van het schoolrooster en voor 8% is sport of lichamelijke opvoeding een keuzeonderdeel in het schoolrooster. 18% van de BOL-leerlingen heeft op school de mogelijkheid om buiten het schoolrooster te sporten.

Eendaagse evenementen zijn vooral populair bij jongens (zie tabel 3-15). Onder de alcoholdrinkende BOL-leerlingen zijn er meer (38%) die deelnemen aan evenementen dan onder de niet-drinkers (18%). BOL-leerlingen met een beperking of chronische aandoening (15%) nemen beduidend minder deel aan eendaagse evenementen dan overige leerlingen (36%).

Van de rokers doet een hoger percentage (13%) mee aan introductielessen mee dan van de niet-rokers (4%). 33% van de allochtonen heeft een fitheidstest gedaan, tegen 12% van de autochtonen.

Meisjes volgen vaker een cursus EHBO/reanimatie dan jongens; na hun achttiende levensjaar maken de leerlingen nagenoeg geen gebruik meer van deze cursus. De cursus wordt meer door allochtonen (38%) dan door autochtonen (14%) gevolgd.

Tabel 3-15 Gebruik van schoolaanbod sport en bewegen (%)

Lesonderdelen	Meisjes	Jongens	Totaal
Lessen lichamelijke opvoeding (gymlessen)	85	75	80
Eendaagse evenementen (sportdag, sporttoernooi, clinics)	24	40	32
Theorie (bijv. sport en gezondheid, ergonomie, voeding, trainingsleer, functioneren van het lichaam, sport en maatschappij)	19	31	26
Cursus EHBO/ reanimatie	22	9	16
Fitheidstest	13	14	14
Sportieve reizen	10	13	11
Schoolcompetitie (intern en/of extern)	7	9	8
Begeleiding bij sportoriëntatie en sportkeuze	8	5	7
Introductielessen in diverse sporten door sportverenigingen (Bondskader)opleiding	4	6	5
Faciliteiten (hulp, mogelijkheden) voor het combineren van onderwijs en topsport	0	0	1
Extra faciliteiten voor mensen die niet zo goed zijn in bewegen	0	0	0

Op de vraag welke onderdelen de BOL-leerlingen graag in het schoolaanbod willen zien, antwoordt 39% van alle leerlingen en zelfs 57% van de leerlingen met een beperking of chronische aandoening: sportieve reizen. Jongens antwoorden vaker dan meisjes dat ze een schoolcompetitie willen (34% tegen 20%). Meisjes hebben daarentegen meer behoefte aan een cursus EHBO/reanimatie (32% tegen 17%). De kaderopleidingen van de sportbonden zijn bijna alleen bij een betrekkelijk kleine groep jongens in trek (7%).

Eendaagse evenementen zijn populairder bij niet-rokers (33%) dan bij rokers (17%) en introductie in sporten is bij alcoholdrinkers (24%) meer in trek dan bij de niet-drinkers (13%).

Tabel 3-16 Onderdelen waarvan de BOL-leerlingen graag zien dat de school deze aanbiedt (%)*

Lesonderdelen	
Sportieve reizen	39
Lessen lichamelijke opvoeding (gymlessen)	31
Eendaagse evenementen (sportdag, sporttoernooi, clinics)	30
Schoolcompetitie (intern en/of extern)	27
Cursus EHBO/reanimatie	25
Fitheidstest	20
Introductielessen in diverse sporten door sportverenigingen	19
Begeleiding bij sportoriëntatie en sportkeuze	8
Theorie (bijv. sport en gezondheid, ergonomie, voeding, trainingsleer, functioneren van het lichaam, sport en maatschappij)	7
Faciliteiten voor het combineren van onderwijs en topsport	5
Extra faciliteiten voor mensen die niet zo goed zijn in bewegen (Bonds kader)opleiding	5
	4

* De cijfers zijn gebaseerd op alle BOL-leerlingen.

De vraag naar lessen lichamelijke opvoeding is groter bij jongens (39%) dan bij meisjes (23%). Bij allochtone BOL-leerlingen is de vraag groter (41%) dan bij autochtone BOL-leerlingen (28%). De vraag naar lessen lichamelijke opvoeding en naar introductielessen in verschillende sporten groeit naarmate de BOL-leerlingen ouder zijn. Dit kan een gevolg zijn van de aanname dat oudere leerlingen in een hoger leerjaar zitten en daar geen LO meer hebben.

Tabel 3-17 Vraag naar lessen LO en introductie sporten naar leeftijd (%)

	Les LO	Introductie sporten
15/16 jaar	19	15
17 jaar	24	14
18 jaar	33	20
19-24 jaar	49	30

De behoefte van de allochtone BOL-leerlingen wijkt op enkele onderdelen sterk af van de autochtone leerling. Allochtonen zijn meer geïnteresseerd in eendaagse evenementen en minder in introductielessen van verenigingen en de cursus EHBO. Dit laatste zal het gevolg zijn van het feit dat bijna twee van de vijf allochtonen die cursus al heeft gevolgd.

Tabel 3-18 Vraag naar LO-onderdelen naar etniciteit (%)

Lesonderdelen	Allochtonen	Autochtonen
Eendaagse evenementen (sportdag, sporttoernooi, clinics)	44	26
Lessen lichamelijke opvoeding (gymlessen)	41	28
Cursus EHBO/reanimatie	15	27
Faciliteiten (hulp, mogelijkheden) voor het combineren van onderwijs en topsport	11	4
Introductielessen in diverse sporten door sportverenigingen	5	23

4. Waarom doen BOL-leerlingen (niet) aan sport?

4.1 Welke betekenis geven BOL-leerlingen aan sport?

Tweederde van de BOL-leerlingen onderschrijft de stelling dat sport nuttig is voor zowel het individu als de maatschappij. 27% staat er neutraal tegenover en 7% is het ermee oneens. De BOL-leerlingen vinden dat sport bijdraagt aan de gezondheid (93%) en aan het verkrijgen van vernieuwde energie (78%). Ook wordt sport gezien als mogelijkheid om sociale contacten te leggen (82%). Daarnaast wordt sport door tweederde gezien als mogelijkheid tot zelfontwikkeling (o.a. leren van waarden en normen, samenwerken, leiding geven, organiseren).

Driekwart van de sportende BOL-leerlingen zegt dat sport voorziet in een plezierige ervaring. Ook driekwart van de sporters zegt dat ze zichzelf kunnen zijn tijdens het sporten. 37% van de sporters is het eens met de stelling dat sport hun geluk verhoogt, maar bijna de helft heeft hierover geen mening. De belangrijkste redenen om aan sport te doen is lichamelijk actief te zijn en om in conditie te komen/blijven. De 'toptwintig' van de redenen om aan sport te doen, staat afgebeeld in tabel 4-1; een meer uitgebreide tabel staat in bijlage IV.

Tabel 4-1 De redenen voor BOL-leerlingen om aan sport te doen (%)

Om lichamelijk actief te zijn	84
Om in conditie te komen/ blijven	81
Om even te ontvluchten aan werk, studie en verantwoordelijkheid	61
Om met vrienden samen te zijn	61
Om op gewicht te komen/blijven	51
Om stress en spanning te verminderen	50
Om mijn eigen grenzen te verkennen	43
Omdat ik plezier heb in het onder de knie krijgen van verschillende sporten	41
Omdat het een uitdaging is	39
Om even te ontsnappen aan het bijzijn van anderen/grote groepen mensen	38
Om nieuwe mensen te ontmoeten	34
Omdat ik goed ben in sport	34
Om mijn vaardigheden te ontwikkelen en mijn talenten te testen	33
Om sensatie te zoeken	32
Om gespierd te worden/blijven	30
Om te strijden tegen anderen	29
Om met mensen te zijn met dezelfde interesses en ideeën	28
Om iets nieuws uit te proberen en te beleven	27
Om mijn lichamelijke talenten te benutten	26
Om aan anderen te laten zien wat ik kan	26

Het in een team sporten en gezelligheid zijn de meest interessante kenmerken van sport voor BOL-leerlingen. Teamsport is voor een groter deel van de allochtonen (81%) een aansprekend kenmerk dan van de autochtonen (64%). Allochtonen noemen ook vaker dan autochtonen het binnen sporten als een aansprekend kenmerk.

Jongens houden als het om het sporten gaat meer dan meisjes van spannende dingen (resp. 37% en 17%), wedstrijden (65% en 40%), snelheid (54% en 26%), buiten sporten (59% en 42%), balspelen (51% en 33%) en sporten waarbij sprake is van lichamelijk contact (20% en 8%). Ook het leiding geven spreekt de jongens meer aan dan de meisjes (resp. 19% en 5%).

Tabel 4-2 Welke kenmerken van sport zijn het meest interessant? (%)

Ik sport graag in een team	67
Ik hou van gezelligheid bij sport	66
Ik hou van wedstrijdjjes	52
Ik sport graag buiten	51
Ik sport graag met jongens en meisjes samen	46
Ik hou van balspelen	42
Ik sport graag binnen	40
Ik sport om mijn lichaamsbeheersing te bevorderen	39
Ik hou van snelheid	39
Ik hou van spannende dingen	27
Ik sport graag alleen	26
Ik hou van watersport	23
Ik wil verdedigingstechnieken aanleren (en mijn weerbaarheid verhogen)	17
Ik hou van lichamelijk contact tijdens het sporten	14
Ik wil graag leiding geven in sport	12

Het valt op dat voor vier van de vijf BOL-leerlingen waarvan beide ouders hoog geschoold zijn het bevorderen van lichaamsbeheersing een aansprekend kenmerk is. Bij de overige leerlingen wordt dit door maar twee op de vijf genoemd.

4.2 Drop-out onder BOL-leerlingen

21% van de BOL-leerlingen is gestopt met sporten. De gemiddelde leeftijd waarop de leerlingen afhaken, is vijftien jaar (14,9). 31% van de uitvallers stopt voordat ze vijftien worden. Uit tabel 4-3 blijkt dat de meesten van de sportuitvallers (51%) stoppen als ze 15/16 jaar zijn; dus rond het moment dat ze aan hun MBO-schoolopleiding gaan beginnen.

Tabel 4-3 Drop-outleeftijd ten aanzien van sportgedrag (%)

Jonger dan 12 jaar	7
12 jaar	8
13 jaar	5
14 jaar	11
15 jaar	20
16 jaar	31
17 jaar	10
Ouder dan 17 jaar	8

Op het moment van stoppen met sporten, hebben de sportuitvallers gemiddeld bijna zes jaar aan sport gedaan. Na één, twee, drie of vier jaar sportervaring stopt telkens gemiddeld 12% van de sporters. Na de eerste vier jaar heeft dus bijna de helft van de ex-sporters hun sport vaarwel gezegd. Mensen met meer jaren sportervaring stoppen minder snel; gemiddeld 6 % tussen vijf en elf jaar sportervaring.

Tabel 4-4 Aantal jaar sportbeoefening voor sportuitval (%)

1 jaar	7
2 jaar	14
3 jaar	12
4 jaar	13
5 jaar	6
6 jaar	9
7 jaar	3
8 jaar	5
9 jaar	9
10 jaar	12
11 jaar	2
12 jaar of meer	7

De belangrijkste reden om niet meer aan sport te doen is volgens de ex-sporters 'te weinig tijd'. Tijdbesteding is het maken van keuzes en zij maken de overweging om tijd aan andere zaken te besteden, omdat ze meer plezier hebben in andere hobby's en geen interesse meer hebben in sport. Een totaaloverzicht van redenen staat in bijlage V.

Tabel 4-5 Redenen om niet (meer) te sporten (%)

Ik heb te weinig/geen tijd vanwege studie	53
Ik heb te weinig/geen tijd vanwege werk/bijbaantje	43
Ik heb meer plezier in andere hobby's	42
Ik heb geen interesse meer in sport	35
Ik vind de sport die ik deed niet (meer) leuk	21
Ik heb te weinig/geen tijd vanwege andere vrijetijdsactiviteiten	17
Ik heb last van blessures	12
De school heeft geen sportaanbod	12
De contributies/entreegelden zijn te duur	10
Ik heb te weinig/geen tijd vanwege huishouding/gezin/zwangerschap	9
Ik heb problemen met mijn gezondheid	9
Er is in mijn buurt geen sportaanbod	9
De tijden waarop de sport wordt aangeboden ongunstig zijn	9

De BOL-leerlingen geven aan dat het invoeren van een kortingspas zou helpen bij de keuze om weer te gaan sporten. Het zou indirect kunnen bijdragen aan het tijdsprobleem, omdat er dan minder financiën nodig zijn (lees: minder hoeft te worden gewerkt). Verder zou een breder en aantrekkelijker sportaanbod - op school en daarbuiten - aanleiding kunnen zijn om weer te gaan sporten.

Tabel 4-6 Welke activiteiten vergroten de kans dat sportuitvallers weer gaan sporten? (%)

	Onbelangrijk	Neutraal	Belangrijk
Invoering kortingspas voor sportaccommodaties of sportverenigingen	35	21	45
Meer of leuker sportaanbod op school	44	21	35
Een sportaanbod waarbij mensen met dezelfde sportinteresse onder professionele begeleiding toewerken naar een bepaald doel	45	24	31
Meer sportactiviteiten in de buurt	44	28	30
Het geven van studiepunten voor deelname aan sport op school	48	22	30
Ruimere openingstijden van sportaccommodatie(s)	56	17	28
Meer sportveldjes/-pleintjes in de buurt	50	24	27
Een informatiepunt of website dat je verder helpt met allerlei vragen over sportmogelijkheden in de buurt	50	24	26
Meer routes voor wandelen, fietsen, skaten, e.d. in de buurt	58	19	24
Een sport- of vrijetijdscentrum met activiteiten voor het gehele gezin	57	23	21

Als met alles rekening gehouden wordt, dan is 18% van de sportuitvallers van plan om volgend jaar weer te gaan sporten. Voor 13% is het waarschijnlijk dat ze weer gaan sporten en 21% zegt misschien weer te gaan sporten. Voor 22% is het onwaarschijnlijk dat ze weer gaan sporten en 26% sport volgend jaar zeker niet. Of er weer wordt gesport hangt met name af van hoe druk men het heeft met werk en/of studie (34%), van de financiële mogelijkheden (27%) en van de motivatie om weer te gaan sporten (25%).

De ex-sporters die weer willen gaan sporten, willen dat bij voorkeur doen in een sportschool of fitnesscentrum of op eigen initiatief met vrienden, familie, gezin en/of collega's. Gelet op de geringe voorkeur voor sport op school tijdens naschoolse activiteiten lijkt het erop dat de BOL-leerlingen die niet aan sport doen hiermee niet zullen worden bereikt.

Tabel 4-7 Voorkeur sportverband (%)

	1*	2	3	4	5
Bij een sportvereniging	30	18	15	18	19
Bij een sportschool, fitnesscentrum, commerciële exploitant...	7	15	13	16	50
Bij een bedrijf of in het kader van bedrijfssport	50	23	27		
Via het sociaal-culturele werk, sportbuurtwerk/welzijnswerk	62	21	17		
Op eigen initiatief met vrienden, familie, gezin en/of collega's	18	9	5	36	33
Alleen	36	21	11	15	17
Op school tijdens als onderdeel van lesrooster (gymlessen, lessen bewegen en sport, keuzeprogramma's, clinics, ...)	42	13	11	35	
Op school tijdens naschoolse activiteiten	58	23	17	1	2

De schaal loopt van 1 (= "heeft helemaal niet mijn voorkeur") tot 5 (= "heeft sterk mijn voorkeur").

Allochtone BOL-leerlingen die weer willen gaan sporten, geven zeer duidelijk aan dat ze dit willen doen bij een sportschool (4,3 op een schaal tussen 1 en 5) of op eigen initiatief met vrienden, familie of collega's (3,1). De andere opties scoren zeer laag (1,6 of lager). Autochtone leerlingen die (weer) willen gaan sporten, geven ook de voorkeur aan een sportschool (3,7) of aan het op eigen initiatief met vrienden, familie of collega's sporten (3,7). Maar voor hen geldt dat de sportvereniging (2,9), het alleen sporten (2,8) en sport op school (2,5) ook nog redelijk scoren. Ook BOL-leerlingen met een beperking of chronische aandoening die (weer) willen gaan sporten, geven de voorkeur aan de sportschool (4,5), gevolgd door het sporten tijdens de gymles (3,3). In het algemeen ligt dus de voorkeur van "(her)intredende" sporters bij de sportschool en het sporten met vrienden. Buiten deze twee verbanden is het opvallend dat de BOL-leerlingen die overwegen weer te gaan sporten en voldoen aan de combinorm een significant hogere voorkeur geven aan sporten in een vereniging of alleen sporten dan degenen die niet aan de combinorm voldoen; ook sport op school krijgt een hogere voorkeur, maar dat is niet significant.

De momenten van de dag/week waarop niet-sporters (weer) willen gaan sporten zijn de doordeweekse avonden en de vrijdagmiddag. De tijdstip waarop ex-sporters willen sporten komen voor een groot deel overeen met de tijdstippen waarop door sporters wordt gesport. De vrijdagmiddag wijkt positief voor ex-sporters (30%) af ten opzichte van sporters (16%) en biedt een kans voor extra sportaanbod op school. De zaterdagmiddag is bij ex-sporters (11%) minder populair dan bij de sporters (27%).

Tabel 4-8 Momenten waarop ex-sporters zouden willen sporten

	Maandag %	Dinsdag %	Woensdag %	Donderdag %	Vrijdag %	Zaterdag %	Zondag %
Ochtend tot 12:00	3	14	7	3		8	7
Middag 12:00-16:00	8	4	2	8	3	11	11
Namiddag 16:00-19:00	16	12	22	8	30	13	6
Avond na 19:00	34	34	29	36	34	8	3

4.3 Tijdbeperkende factoren

Omdat het sporten een activiteit is die (vrije) tijd kost, is de factor tijd meegenomen in het onderzoek. Zoals in de vorige paragraaf is gebleken, is gebrek aan tijd een belangrijke reden om niet (meer) te sporten. Om uitspraken te kunnen doen over de BOL-leerlingen als groep zijn de resultaten gewogen.

De gemiddelde BOL-leerling zit bijna 25,5 uur op school, loopt 8,5 uur stage bij een werkgever en heeft daarnaast nog een bijbaantje voor 7 uur per week. Overigens heeft iets meer dan de helft van de ondervraagde BOL-leerlingen (54%) geen stage en heeft bijna een kwart (24%) geen bijbaantje.

De meeste leerlingen komen met het openbaar vervoer naar school; 37% reist met de bus en 21% met de trein. 20% komt op de fiets en 12% op de bromfiets of scooter. 8% komt met de auto en 2% loopt naar school. De gemiddelde reistijd van huis naar school bedraagt 40 minuten.

Eén van de vijf BOL-leerlingen is binnen een kwartier op school, de helft van de leerlingen doet er een half uur over om op school te komen en 11% is langer dan een uur onderweg.

Er is geen significant verband tussen wel of niet sporten en het gemiddelde aantal uren stage en reistijd: de reistijd is voor alle drie de categorieën rond de veertig minuten. Wel is er een verband tussen het wel, niet meer of nooit sporten en het aantal uren en het hebben van een bijbaan. Leerlingen die nooit gesport hebben, hebben minder les op school en besteden minder tijd aan een bijbaan. Sporters en ex-sporters moeten veel uren volgen op school en hebben een redelijke bijbaan.

De verschillen in totaal belastbare tijd (lessen + stage + bijbaantje) tussen sporters, ex-sporters en nooit-sporters zijn significant. In totaal hebben de ex-sporters het gezien de urenlast het drukst, zodat de hoofdreden om te stoppen met sport (= geen tijd) plausibel lijkt. De nooit-sporters besteden het minst aantal uren aan school, stage en bijbaan. Zij verkiezen misschien bewust een andere vorm van vrijetijdsbesteding boven sport.

Tabel 4-9 Tijdbeperkende factoren (uren)

	Lessen	Stage	Bijbaantje	Totaal
Sporters	25,7	7,8	6,8	40,3
Ex-sporters	26,6	9,6	8,7	44,9
Nooit sporters	18,2	13,9	4,4	36,5
Meisjes	25,2	11,1	5,8	42,2
Jongens	25,7	5,9	8,2	39,8
Totaal	25,4	8,5	7,0	40,9

Meer dan de helft (52%) van de sportende BOL-leerlingen gaat sporten, ook al hebben ze het zeer druk. 24% van de sportende BOL-leerlingen geeft aan dat sport bij verder toenemende druk het kind van de rekening wordt. De meerderheid van de BOL-leerlingen (52%) zou meer gaan sporten als ze genoeg tijd en geld hadden, voor 22% zou het niets uitmaken. 58% geeft aan dat ze, als ze de keuze hadden, meer tijd aan sport zouden besteden.

De bezuinigingsmaatregelen van het kabinet hebben tot gevolg dat MBO'ers met studiefinanciering in de hoogste twee klassen ook onder de prestatiebeurs vallen. Meer dan de helft (51%) van de sportende BOL-leerlingen zegt dat dit geen invloed zal hebben op het sportgedrag en dat ze zullen blijven sporten; jongens zijn hierin stelliger dan meisjes. Daarentegen gaat 6% minder sporten en zal 2% stoppen met sporten. 23% geeft aan dat de prestatiebeurs misschien invloed op hun sportdeelname en 18% weet het niet. 43% van de sportende BOL-leerlingen geeft meer te gaan sporten als ze er studiepunten tegenover staan. 33% staat hier neutraal tegenover en 24% zou niet frequenter gaan sporten.

5. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek naar het sportgedrag en de sportbehoefte van leerlingen van de beroepsopleidende leerwegen (BOL) in het middelbaar beroepsonderwijs. Er is met name gezocht naar antwoorden op de volgende vragen: hoe staat het met het actuele sport- en beweeggedrag (binnen- en buitenschools) van BOL-leerlingen; welke zijn de motieven (en redenen) van BOL-leerlingen om (niet) te sporten en welke wensen en behoeften hebben BOL-leerlingen als het gaat om sport en bewegen?

De onderzoeksmethode was die van de schriftelijke enquête: een in overleg met de opdrachtgever en vertegenwoordigers uit het BVE-veld samengestelde vragenlijst is via contactpersonen voorgelegd aan een zoveel mogelijk representatieve steekproef van BOL-scholieren.

In dit onderzoek zijn elf van de tweeënvijftig ROC's betrokken. Al deze elf ROC's bieden LO in het reguliere lesrooster aan. Door deze selectie van scholen is dit rapport alleen representatief voor scholen die LO in hun reguliere lesrooster hebben opgenomen. Het is overigens niet zo dat alle leerlingen op deze scholen LO krijgen, omdat dit afhankelijk is van jaargang en studierichting. Interessant is het om te achterhalen hoe het sportgedrag en de sportbehoefte van de BOL-leerlingen op de andere ROC's (zonder LO in het reguliere lespakket) is. Dit omdat de gegevens uit dit onderzoek erop duiden dat aandacht voor of herinvoering van LO of sport en bewegen positief samenhangt met sporten en bewegen binnen en buiten school. In dit kader lijkt het dan ook wenselijk dat ook binnen de andere MBO-instellingen aan sport en bewegen wordt gedaan.

Beweeggedrag

Het lijkt erop dat BOL-leerlingen vergeleken met het landelijke beeld niet slecht scoren op de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Maar van invloed is hier de selectie van scholen die LO in het pakket hebben en dat draagt bij aan het voldoen aan de NNGB. Ook sociaal-wenselijke antwoorden zijn niet uit te sluiten.

De sociaal-economische status op basis van de opleiding van de ouders blijkt van invloed te zijn op het beweeggedrag van de BOL-leerling. Hoe hoger de opleiding van de ouders hoe meer BOL-leerlingen aan de NNGB, de Fitnorm en de combinorm voldoen en hoe meer BOL-leerlingen een C-zwemdiploma hebben. Daarnaast is het zo dat hoe hoger de opleiding van de ouders is, hoe meer de vrijwilligerstaken veranderen van vaste terugkerende taken naar incidentele activiteiten.

Buitenschools sportgedrag

De sportparticipatie van BOL-leerlingen wijkt niet significant af van het landelijk gemiddelde voor jongeren van 16 tot en met 21 jaar. BOL-leerlingen sporten meer dan hun leeftijdgenoten in verenigingsverband, bezoeken vaker een fitnesscentrum en sporten meer ongeorganiseerd met vrienden. Fitness conditie en fitness kracht zijn dan ook de meest populaire sporten; niettemin is de sportvereniging met afstand het populairste verband waarin wordt gesport. Na sporten als hardlopen/trimmen/joggen, zwemmen en veldvoetbal volgen drie zogenaamde "cafésporten" die minimale beweging vergen: (pool)biljart/snooker, darts en bowling. De sportactiviteiten van de BOL-leerlingen vinden voornamelijk op doordeweekse avonden plaats na 19:00 uur.

Er lijkt een verband te bestaan tussen de studierichting en de sportparticipatie: de leerlingen van de richtingen sport & bewegen (vanzelfsprekend), horeca & toerisme en groen, landbouw & diervverzorging scoren relatief hoog, de leerlingen van de studierichtingen gezondheidszorg, facilitaire dienstverlening & verpleging en de kappersopleiding betrekkelijk laag.

De sociaal-economische status (opleiding ouders) is een belangrijke factor voor sportgedrag en voor het type vrijwilligerswerk.

13% van de BOL-leerlingen (waaronder 75% van de SB-leerlingen) geeft les of training of is betrokken bij het begeleiden van sporters. Tweemaal zoveel (27%) BOL-leerlingen geven aan te willen helpen bij het begeleiden en instrueren van sport- en/of bewegingsactiviteiten (bijv. trainer, coach, ...). Er ligt hier een mogelijkheid voor verenigingen om grofweg meer dan 40.000 trainers/begeleiders te werven onder de BOL-leerlingen. Scholen zouden ook studiepunten kunnen geven voor het doen van vrijwilligerswerk in de sport.

Binnenschools sportgedrag

Vier van de vijf BOL-leerlingen maakt gebruik van de lessen lichamelijke opvoeding en voor drie van de vijf is de gymles een verplicht onderdeel van het schoolrooster. Eén op de vijf heeft de mogelijkheid om buiten het schoolrooster op school te sporten.

De leerlingen zijn redelijk tevreden over het aanbod tijdens de gymlessen. Als het om de keuze en inrichting van het buitenschools aanbod gaat, zouden ze meer inbreng willen hebben. Gevraagd naar onderdelen waarvan zij graag zouden zien dat de school deze aanbiedt, noemen ze met name: sportieve reizen, (meer) lessen LO, sportdagen/sporttoernooien/clinics, introductielessen, fitheidstests, schoolcompetities, EHBO/reanimatie, maar ook theorie (sport en gezondheid, ergonomie, trainingsleer e.d.). Hier zijn voor sportverenigingen zeker kansen weggelegd. Zij kunnen inspringen op de behoefte van de BOL-leerlingen door de introductielessen, clinics e.d. die ze momenteel al bieden aan basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs ook te gaan richten op de MBO-scholen. In het sportaanbod dient rekening gehouden te worden met specifieke wensen en behoeften van meisjes en allochtonen.

In de namiddag wordt door BOL-leerlingen minder aan sport gedaan dan 's avonds. Voor de school betekent dat een relatief kleine vraag naar naschoolse sportactiviteiten. De vrijdagmiddag is hierop bij de ex-sporters een uitzondering. Hier liggen wel kansen voor naschoolse sportactiviteiten.

Motieven om te sporten

BOL-leerlingen vinden sport nuttig voor zowel het individu als de maatschappij. Ze vinden dat sport en bewegen bijdragen aan de gezondheid en aan het verkrijgen van vernieuwde energie. Ook zien ze het sporten als een mogelijkheid om sociale contacten te leggen en om samen met vrienden te zijn. Dat laatste komt ook tot uitdrukking in het feit dat voor BOL-leerlingen het in een team sporten en gezelligheid de meest interessante kenmerken van sport zijn. Teamsport scoort bij allochtone BOL-leerlingen het hoogst.

De BOL-leerling doet vooral aan sport om lichamelijk actief te zijn, om in conditie te komen of te blijven en om op gewicht te blijven. Andere belangrijke motieven zijn het ontvluchten aan werk, studie of verantwoordelijkheid en het verminderen van stress en spanning.

Redenen om niet te sporten

Een op de vijf BOL-leerlingen is gestopt met sporten; 84% van de ex-sporters stopte vóór het 17^e levensjaar. De grootste uitval is op 15- en 16-jarige leeftijd, d.i. rond het moment dat met de MBO-schoolopleiding wordt begonnen.

De belangrijkste reden om niet meer aan sport te doen is: te weinig of geen tijd, door studie, werk of andere vrijetijdsbestedingen. Hieraan zou via een aanbod binnen de schooldag kunnen worden tegemoetgekomen.

Andere veel genoemde redenen zijn: meer plezier in andere hobby's of geen interesse meer in sport/sport is niet meer leuk. De hoofdreden om te stoppen met sport ('geen tijd') lijkt plausibel omdat de ex-sporters meer uren besteden aan school, stage en bijbaan tezamen dan de sporters en de nooit-sporters.

Op de vraag wat de kans zou vergroten dat er weer met sporten wordt begonnen, scoren de volgende keuze-alternatieven hoog: de invoering van een kortingspas voor sportaccommodaties of sportverenigingen, ruimere openingstijden, meer sportactiviteiten in de buurt en meer sportveldjes en –pleintjes, een groter en/of leuker sportaanbod op school, een sportaanbod waarbij mensen met dezelfde sportinteresse onder professionele begeleiding toewerken naar een bepaald doel en het geven van studiepunten voor deelname aan sport op school.

De ex-sporters die weer denken te gaan sporten doen dat bij voorkeur in een sportschool of fitnesscentrum, ofwel op eigen initiatief met vrienden of familie. Ze sporten het liefst op doordeweekse avonden of op de vrijdagmiddag.

Het blijkt overigens dat naarmate de BOL-leerlingen ouder zijn, ze meer bij een commerciële sportaanbieder gaan sporten. Voor sportverenigingen lijkt hier maar een beperkte markt te zijn, tenzij zij hun 'product' verruimen, bijvoorbeeld door het bieden van een fitnessruimte.

Wensen en behoeften BOL-leerlingen

BOL-leerlingen zien graag dat scholen sportieve reizen gaan aanbieden. Bij jongens is een schoolcompetitie ook gewild en meisjes hebben interesse in een cursus EHBO/reanimatie. Allochtone BOL-leerlingen geven frequenter dan autochtone leerlingen te kennen graag (meer) te willen sporten op school en noemen daarbij vooral eendaagse evenementen als sportdagen, sporttoernooien en clinics en lessen lichamelijke opvoeding. Hoewel meer dan een kwart van de BOL-leerlingen aangeeft wel eens te willen helpen bij het begeleiden en instrueren van sport- en/of bewegingsactiviteiten, zijn de kaderopleidingen van de sportbonden niet erg in trek. Voor introductielessen in diverse sporten door sportverenigingen is er animo bij een kwart van de autochtone BOL-leerlingen, de allochtone leerlingen hebben hier minder behoefte aan.

Het belangrijkste is dat er bij het aanbod van sport naar gestreefd wordt dat BOL-leerlingen sport en bewegen als plezierig ervaren. Variatie in het aanbod is wenselijk om aan het zap-behoefte van leerlingen tegemoet te komen. Om dit gevarieerde aanbod te kunnen aanbieden, is samenwerking tussen diverse partijen aan te bevelen. Samenwerking tussen school en vereniging zou kunnen leiden tot introductielessen en clinics; samenwerking tussen scholen kan leiden tot schoolcompetities; samenwerking tussen scholen en fitnesscentra tot aanbod van fitness-activiteiten; samenwerking tussen gemeente en vereniging tot de introductie van een kortingspas; etc.

Het is vooral van belang dat getracht wordt om de drempel om te sporten zo laag mogelijk te maken: lage kosten, dicht bij huis, aantrekkelijk aanbod e.a.

Bijlagen

Bijlage I Overzicht leerlingen aantallen BVE, BOL en BBL

Sector DGO	beschrijving bedrijfstakken	BVE		BOL		BBL	
		2002/2003		2002/2003	2002/2003	2002/2003	
KOC Nederland	kappers	14.327		8.492		5.835	
OVDB - AG	assisterende beroepen gezondheidszorg	6.745		5.959		786	
OVDB - FD	facilitaire dienstverlening	2.354		1.814		540	
OVDB - V&V	verpleging en verzorging	47.879		19.251		28.628	
OVDB - Welzijn	welzijn	57.139	128.444	46.462		10.677	
OVDB - SB	sport en bewegen	7.193	7.193	7.193			
totaal DGO			135.637				
Sector Economie							
Ecabo (incl. ICT)	economisch adm. beroepen, sociaal juridische instellingen	92.592		82.271		10.321	
KC Handel	handel en distributie	41.390	133.982	23.741		17.649	
SVO	slagersbedrijven	1.646		55		1.591	
LOB HTV	horeca en toeristische sector	32.707	34.353	23.324		9.383	
totaal Economie			168.335				
Sector Techniek							
VBGI (GOC)	grafische sector, media bedrijven	8.785		8.215		570	
VTenL	wegtransport, zeevaart, zeevisvaart	9.051		5.070		3.981	
LIFT Group	confectie, textiel, mode	2.271		1.954		317	
Bouwradius	burgerlijke woningbouw en utiliteitsbouw	19.936		8.295		11.641	
Innovam & VOCAR	mobilitaets- en carrosseriebranche	18.422		7.012		11.410	
Intechnum	gas en water installaties, koude technieken, sanitaire installaties	8.408		1.366		7.042	
SBW	grond- water en wegenbouw	4.344		1.650		2.694	
SH&M	houtverwerkenden timmer- en meubelindustrie	5.309		2.518		2.791	
SOM	metaalverwerkende industrie, werktuigbouwkundige bedrijven en bureau's	16.908		9.344		7.564	
SVGB	tandartsen, audiciëns, opticiëns, orthopedie, juweliërs, graveurs	2.613		1.231		1.382	
SVS	schilder en stucabranche, glaszetters, reclamebedrijven, etalateurs	7.350		3.795		3.555	
VaPro	proces- en milieu industrie, laboratoriumbranche	12.369		5.977		6.392	
LOB-E (VEV incl. ICT)	elektrische installaties, electronica en energie	26.164		15.028		11.136	
totaal Techniek			141.930				
Sector Agrarisch							
BD	Biologisch Dyn. Land en Tuinb.	109		109			
BS	Bloemschikken	1565		1565			
DV	Dierverzorging en vet. ond.	4173		4173			
GRR	Groene ruimte	2978		2978			
LEV	Levensmiddelentechnologie	501		501			
MTZ	Milieutoezicht	412		412			
PHP	Paardenhouderij & paardensport	1658		1658			
PT	Plantenteelt	1742		1742			
VH	Veehouderij	2102		2102			
Totaal agrarisch			15240				
TOTAAL MBO		461.142		305.257		155.885	

Bijlage II Body Mass Index (BMI) of Quetelet-Index

Overgewicht en ernstig overgewicht (obesitas) worden gedefinieerd aan de hand van de Body Mass Index (BMI) of Quetelet-Index (QI). De BMI is een betrouwbare indicator voor het vetpercentage van het lichaam. De BMI wordt berekend door het gewicht in kilogrammen te delen door de lengte in het kwadraat.

$$\text{BMI} = \frac{\text{Gewicht in Kilogrammen}}{(\text{Lengte in meters}) \times (\text{Lengte in meters})}$$

De score van de BMI is zowel voor mannen als vrouwen geschikt. De indeling met betrekking tot de gezondheidsfactor is verschillend voor vrouwen en mannen.

Mannen	Vrouwen	Gezondheids Risico Factor
minder dan 20,7	minder dan 19,1	Te laag: hoe lager uw BMI, hoe groter het risico
20,7 tot 26,4	19,1 tot 25,8	Normaal, laagste risico
26,5 tot 27,8	25,9 tot 27,3	Enigszins te zwaar, enig risico
27,9 tot 31,1	27,4 tot 32,2	Overgewicht, riskant
31,2 tot 45,4	32,3 tot 44,8	Zwaar overgewicht, hoog risico
Groter dan 45,4	groter dan 44,8	Morbide obesitas, zeer hoog risico

Voor volwassenen geldt dat wanneer de BMI groter dan of gelijk is aan 25 kg/m² er sprake is van overgewicht. Wanneer de BMI groter dan of gelijk is aan 30 kg/m² is spreken we van obesitas. Bij kinderen ligt het wat ingewikkelder, omdat zij nog in de groei zijn. Onlangs zijn er internationale criteria ontwikkeld voor het definiëren van overgewicht en obesitas bij kinderen. Deze criteria zijn afhankelijk van het geslacht en de leeftijd. Deze staan in onderstaande tabel.

Leeftijd	Jongens		Meisjes	
	Afkapwaarde BMI overgewicht	Afkapwaarde BMI obesitas	Afkapwaarde BMI overgewicht	Afkapwaarde BMI obesitas
15 jaar	23,3	28,3	23,9	29,1
16 jaar	23,9	28,9	24,4	29,4
17 jaar	24,5	29,4	24,7	29,7
18 jaar	25,0	30,0	25,0	30,0
19 jaar	25,0	30,0	25,0	30,0
20 jaar	25,0	30,0	25,0	30,0
21 jaar	25,0	30,0	25,0	30,0

De BMI heeft ook zijn beperkingen. Voor gespierde personen kan de BMI te hoog uitvallen. Dus een hoge BMI bij gespierde atleten zou gezetheid (te veel vet) suggereren. Voor ouderen en anderen die spiermassa hebben verloren kan de BMI te laag uitvallen. Er zijn nog meer BMI criteria nodig want ook ras, etnische afkomst en nationaliteit heeft invloed op de distributie van lichaamsvet en lichaamsbouw.

Bijlage III Populariteit sporten buiten schoolverband (%)

1	Fitness conditie	36
2	fitness kracht	29
3	hardlopen/joggen/trimmen	28
4	zwemsport	28
5	veldvoetbal	26
6	biljart/poolbiljart/snooker	24
7	darts	24
8	bowling	23
9	tafeltennis	21
10	zaalvoetbal	20
11	basketbal	20
12	badminton	20
13	skeeleren/skaten	18
14	tennis	16
15	karting	14
16	wielrennen/mountainbike/ toerfietsen	14
17	schaatsen	13
18	vecht- en verdedigingsporten	13
19	aerobics/steps	12
20	volleybal	11
21	danssport	11
22	dammen	11
23	midgetgolf	10
24	kano	8
25	skiën/langlaufen/snowboarden	8
26	squash	7
27	watersport/zeilen/surfen	7
28	klimsport/bergwandelen	7
29	gymnastiek/turnen	6
30	wandelsport	6
31	atletiek	6
32	schaken	6
33	schietsport	6
34	korfbal	5
35	jeu de boules	5
36	paardensport	4
37	hockey	4
38	motorsport	4
39	handbal	4
40	honkbal/softbal	4
41	duiksport	3
42	roeien	3
43	golf	2

Bijlage IV Redenen om aan sport te doen (%)

Om lichamelijk actief te zijn	84
Om in conditie te komen/ blijven	81
Om even te ontvluchten aan werk, studie en verantwoordelijkheid	61
Om met vrienden samen te zijn	61
Om op gewicht te komen / blijven	51
Om stress en spanning te verminderen	50
Om mijn eigen grenzen te verkennen	43
Omdat ik plezier heb in het onder de knie krijgen van verschillende sporten	41
Omdat het een uitdaging is	39
Om even te ontsnappen aan het bijzijn van anderen / grote groepen mensen	38
Om nieuwe mensen te ontmoeten	34
Omdat ik goed ben in sport	34
Om mijn vaardigheden te ontwikkelen en mijn talenten te testen	33
Om sensatie te zoeken	32
Om gespierd te worden / blijven	30
Om te strijden tegen anderen	29
Om met mensen te zijn met dezelfde interesses en ideeën	28
Om iets nieuws uit te proberen en te beleven	27
Om mijn lichamelijke talenten te benutten	26
Om aan anderen te laten zien wat ik kan	26
Om mijn kennis te vergroten	24
Om mijn gevoel van eigenwaarde te versterken	24
Om iets meer te leren van deze vrijetijdsactiviteit	22
Om tijd te “doden” en me niet te vervelen	18
Om indruk te maken / erkenning te krijgen van mensen in mijn omgeving	17
Omdat iemand me gevraagd heeft mee te gaan	17
Om persoonlijke waarden te overdenken	13
Om ergens bij te horen	13
Op advies van huisarts of fysiotherapeut	11
Om populair te zijn bij het andere geslacht	10
Om me superieur te voelen ten opzichte van anderen	9
Om origineel te zijn	9
Op advies van anderen (ouders, familie, vrienden)	8
Om in een rustige omgeving te zijn	7
Om dichterbij de natuur te zijn	7
Om iets samen met het gezin te doen	4

Bijlage V Redenen om niet (meer) te sporten (%)

ik heb te weinig / geen tijd vanwege studie	53
ik heb te weinig / geen tijd vanwege werk/bijbaantje	43
ik heb meer plezier in andere hobby's	42
ik heb geen interesse meer in sport	35
ik vind de sport die ik deed niet (meer) leuk	21
ik heb te weinig / geen tijd vanwege andere vrijetijdsactiviteiten	17
ik heb last van blessures	12
de school heeft geen sportaanbod	12
de contributies / entreegelden zijn te duur	10
ik heb te weinig / geen tijd vanwege huishouding / gezin / zwangerschap	9
ik heb problemen met mijn gezondheid	9
er is in mijn buurt geen sportaanbod	9
de tijden waarop de sport wordt aangeboden ongunstig zijn	9
ik werd bij sport steeds geconfronteerd met wat ik niet kan	8
ik kon niet deelnemen aan wedstrijden / toernooien	7
Ik kan de sport die ik deed niet goed genoeg	6
de kwaliteit van de begeleiding is / was onvoldoende	4
ik onvoldoende aansluiting vond bij de andere sporters	3
de afstand naar de sportaccommodatie is te groot	3
de bereikbaarheid van de sportaccommodatie is slecht	3
ik voel me niet veilig in en rondom de sportaccommodatie	3
ik merkte geen vooruitgang	3
ik mag niet van mijn ouders	2
ik had problemen bij mijn sportvereniging/fitnesscentrum	1
er is weinig / geen gelegenheid tot het volgen van trainingen/lessen/cursussen	1
de trainingen / lessen / cursussen waren onvoldoende	1
ik ondervond problemen tijdens het sporten (in sportclub, sportschool, etc.)	1
ik schaam mij voor mijn lichaam	1
ik had problemen bij mijn deelname aan / bij wedstrijden	0
de openingstijden van de sportaccommodatie zijn ongunstig	0

Tabellenoverzicht

Tabel 1-1 Response vragenlijsten per school.....	7
Tabel 1-2 Response vragenlijsten per opleidingsrichting	8
Tabel 2-1 BOL-leerlingen met een beperking of chronische aandoening	10
Tabel 2-2 Respondenten verdeeld naar leeftijd.....	10
Tabel 2-3 Gezondheidsrisico-indeling op basis van BMI-index (%)	11
Tabel 2-4 BMI naar sportgedrag (%)	11
Tabel 2-5 Roken en alcoholconsumptie naar sportgedrag (%)	12
Tabel 2-6 BOL-leerlingen die voldoen aan kwantitatieve beweegnormen naar diverse achtergrondvariabelen (%).....	14
Tabel 2-7 Beweegnormen naar sportgedrag (%)	14
Tabel 2-8 Beweegnormen naar sportverband (%)	14
Tabel 2-9 BOL-leerlingen die beweegnormonderdelen in de gymles hebben (gehad) op hun huidige school (%)	15
Tabel 2-10 Percentage BOL-leerlingen met zwemdiploma (%)	16
Tabel 2-11 BOL-leerlingen die vrijwilligerswerk in de sport verrichten naar studierichting (%).....	16
Tabel 2-12 Welke vrijwilligerstaken voeren BOL-leerlingen uit? (%).....	17
Tabel 2-13 Interessesgebieden vrijwilligerswerk (%)	18
Tabel 3-1 Sportgedrag naar sekse, etniciteit, beperking en rookgedrag (%).....	19
Tabel 3-2 sportgedrag naar sociaal economische status/ opleiding ouders (%).....	19
Tabel 3-3 Sportfrequentie naar geslacht en leeftijd (%)	20
Tabel 3-4 Sportfrequentie BOL-leerlingen naar leeftijd (%).....	20
Tabel 3-5 Sportfrequentie naar etniciteit, beperking, rook- en drinkgedrag (%).....	21
Tabel 3-6 Sportgedrag naar alcoholgebruik	21
Tabel 3-7 Sportgedrag naar opleiding	22
Tabel 3-8 Toptien sporten.....	22
Tabel 3-9 Het organisatorische verband waarin wordt gesport (% aantal sporters)	23
Tabel 3-10 Sportverband naar opleiding (%).....	24
Tabel 3-11 Sportverband naar opleiding ouders (%).....	24
Tabel 3-12 Momenten waarop BOL-leerlingen sporten buiten school (%).....	25
Tabel 3-13 Beoordeling randvoorwaarden sportaanbod op school.....	26
Tabel 3-14 Sportaanbod op school (aantal)	26
Tabel 3-15 Gebruik van schoolaanbod sport en bewegen (%)	27
Tabel 3-16 Onderdelen waarvan de BOL-leerlingen graag zien dat de school deze aanbiedt (%)* 28	
Tabel 3-17 Vraag naar lessen LO en introductie sporten naar leeftijd (%)	28
Tabel 3-18 Vraag naar LO-onderdelen naar etniciteit (%).....	28
Tabel 4-1 De redenen voor BOL-leerlingen om aan sport te doen (%).....	29
Tabel 4-2 Welke kenmerken van sport zijn het meest interessant? (%)	30
Tabel 4-3 Drop-outleeftijd ten aanzien van sportgedrag (%).....	30
Tabel 4-4 Aantal jaar sportbeoefening voor sportuitval (%)	31
Tabel 4-5 Redenen om niet (meer) te sporten (%)	31
Tabel 4-6 Welke activiteiten vergroten de kans dat sportuitvallers weer gaan sporten? (%).....	32
Tabel 4-7 Voorkeur sportverband (%)	32
Tabel 4-8 Momenten waarop ex-sporters zouden willen sporten.....	33
Tabel 4-9 Tijdbeperkende factoren (uren)	34

Referenties

- Hildebrandt, V.H., Urlings, IJ.M., Proper, K.I., Ooijendijk, W.T.M., en M. Stiggelbout (1999).
Bewegen Nederlanders nog wel (genoeg)? In: Hildebrandt, V.H., Ooijendijk, W.T.M., en M.
Stiggelbout (red.) , p. 23-30. *Tendrapport bewegen en gezondheid*. Lelystad: Koninklijke
Vermande.
- Kemper, H.C.G., W.T.M. Ooijendijk, M. Stiggelbout (2000). Consensus over de Nederlandse Norm
voor Gezond Bewegen. *TSG*, 78, 180-183.
- NKS (2003). *Rapportages Haalbaarheid jeugdsportpas*. 's-Hertogenbosch: NKS
- NISB (2003). *Beweegnorm, concept*. Arnhem: NISB
- Reep-van den Bergh C.M.M. & V.H. Hildebrandt (1999). Trends in sportieve activiteit in Nederland.
In: Hildebrandt, V.H., Ooijendijk, W.T.M., en M. Stiggelbout (red.) , p. 31-52. *Tendrapport
bewegen en gezondheid*. Lelystad: Koninklijke Vermande.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2003). *Rapportage sport*. Den Haag: Sociaal en Cultureel
Planbureau.